ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Daňová gramotnost osob samostatně výdělečně činných

Tax literacy of self-employed persons

Anna Prčková

Plzeň 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Daňová gramotnost osob samostatně výdělečně činných“

vypracoval/a samostatně pod odborným dohledem vedoucí/vedoucího bakalářské práce za použití pramenů uvedených v přiložené bibliografii.

Plzeň dne v. r. jméno a příjmení autora/autorky

Děkuji Ing. Marii Černé, Ph. D. za skvělé odborné vedení při zpracování bakalářské práce, za věnovaný čas a za poskytnuté cenné rady. Ráda bych poděkovala RNDr. Liboru Fialovi za odborné konzultace. Následně děkuji všem respondentům, kteří vyplnili dotazník.

Obsah

Úvod **6**

1 Cíl práce a metodika řešení **7**

2 Finanční gramotnost **8**

2.1 Daňová gramotnost 8

3 Osoba samostatně výdělečně činná **9**

3.1 Založení živnosti 10

3.2 Druhy živnosti 11

4 Daňová soustava **13**

4.1 Daň silniční 13

4.1.1 Předmět daně 14

4.1.2 Poplatník daně 14

4.1.3 Daňová povinnost 14

4.1.4 Základ daně 15

4.2 Daň z nemovitých věcí 15

4.2.1 Daň z pozemků 16

4.2.2 Daň ze staveb a jednotek 17

4.2.3 Společná ustanovení 18

4.3 Daň z příjmů fyzických osob 19

4.3.1 Poplatník daně 19

4.3.2 Předmět daně 19

4.3.3 Sazba daně 19

4.3.4 Paušální daň 19

4.3.5 Daňová evidence 20

4.3.6 Nezdanitelné části základu daně 21

4.3.7 Slevy na dani 22

4.3.8 Daňové zvýhodnění ... 23
4.3.9 Konstrukce daně z příjmů podnikatele ... 24
4.4 Daň z přidané hodnoty (DPH) ... 29
4.4.1 Předmět daně ... 29
4.4.2 Osoby povinné k dani ... 29
4.4.3 Sazba daně ... 31
4.4.4 Zdaňovací období ... 32
4.4.5 Výpočet daně za zdaňovací období ... 32
5 Daňová gramotnost OSVČ ... 34
5.1 Metoda dotazování ... 34
5.2 Charakteristika zkoumaného vzorku ... 35
6 Statistické vyhodnocení dotazníku ... 40
6.1 Otázky s nejvyšším počtem správných odpovědí ... 40
6.2 Otázky s nejnižším počtem správných odpovědí ... 43
6.3 Testování hypotéz ... 45
7 Shrnutí statistického vyhodnocení ... 58
7.1 Doporučení ... 59
Závěr ... 61
Seznam použitých zdrojů ... 62
Seznam tabulek ... 65
Seznam obrázků ... 66
Seznam příloh ... 67

Přílohy

Abstrakt

Abstract

Úvod

Každý člověk se prakticky denně setkává s určitou formou daně. Nejčastěji se jedná o daně spotřební, které tvoří konečnou cenu zboží a služeb, nebo o daně důchodové, jenž mají dopad na všechny druhy příjmů. Navzdory této každodenní skutečnosti není převážná většina obyvatelstva obeznámena s daňovou problematikou alespoň na elementární úrovni. Nedostatek povědomí o teoretické a zejména praktické části daňové problematiky se dá přičíst na vrub absenci výuky o daňové gramotnosti, či jiného finančního vzdělání v základním školním systému České republiky.

Studenti nejsou obecně seznámeni s rozsahem výběru možných forem příjmů, mezi které se řadí např. příjem ze samostatné činnosti nebo příjmy z kapitálového majetku, a nevědí tak, jaké povinnosti se na jimi zvolené mohou vázat, popřípadě jaké mohou vyplynout.

Někteří lidé se přesto rozhodnou jít cestou podnikání. Česká legislativa umožňuje lidem jednoduché založení živnosti. Přitom i většina z osob, které se již nějakou dobu podnikání věnují, není dostatečně informována o daňové soustavě České republiky a neví, jaké závazky se se založením živnosti snoubí. Daňová gramotnost je v České republice opomíjené téma, i když je součástí finanční gramotnosti (Cvrlje, 2015).

Bakalářská práce se zabývá daňovou gramotností osob samostatně výdělečně činných, protože podnikatelé na sebe berou plnou odpovědnost za správně vyměřenou daňovou povinnost a její odvedení příslušnému úřadu. Proto by jim měla výt poskytnuta základní poučení o fungování daní a daňového systému. Podnikatelé, kteří nejsou dostatečně seznámeni s daňovým systémem využívají služeb externích specialistů jako jsou daňoví poradci. Kvalifikační práce se proto zabývá otázkou, zda mezi podnikateli, kteří využívají služeb daňových poradců, a těmi, kteří nikoliv, existuje úrovňový rozdíl v daňové gramotnosti.

1 Cíl práce a metodika řešení

Bakalářská práce se zabývá daňovou gramotností osob samostatně výdělečně činných podnikajících v České republice. Práce přehledně zpracovává vybrané daně z daňové soustavy České republiky.

Cílem předkládané kvalifikační práce je zhodnotit, na základě analýzy informací sesbíraných pomocí dotazníkového šetření, úroveň daňové gramotnosti osob podnikajících v České republice

Literární rešerše se věnuje vybraným daním z daňového systému ČR a samotnému podnikání. Pojednává zejména o dani z příjmů fyzických osob, dani z nemovitostí, dani silniční a dani z přidané hodnoty. Bakalářská práce se naopak nezabývá daní z příjmů právnických osob a selektivními spotřebními daněmi, tj. spotřební daň a energetická daň.

Praktická část se zabývá zhodnocením daňové gramotnosti podnikatelů pomocí dotazníkového šetření. Dotazník byl vytvořen za účelem zjistit stav daňové gramotnosti v podnikatelské sféře s cílem porovnat její úroveň mezi těmi podnikateli, kteří využívají služeb daňového poradce, a podnikateli, kteří zmíněných služeb nevyužívají. Otázky v dotazníku jsou tvořeny na základě informací obsažených v teoretické části práce s ohledem na legislativu a právní normy aktuální v daném období.

V praktické části byla využita odborná konzultace daňového poradce RNDr. Libora Fialy, který díky své dlouholeté praxi mohl poskytnout odborný názor na dané téma. Pomohl konstruovat dotazník tak, aby zahrnul základní daňové aspekty, které by podnikatel měl znát při zahájení podnikání.

2 Finanční gramotnost

Slovo „gramotnost“ znamená schopnost číst a psát. V širším měřítku, může nabývat dalších významů jako znalost řešených vztahů nebo orientace v dané problematice (Slovník cizích slov).

Peníze jsou prostředkem směny, který umožňuje peněžní operace. Pod nimi si lze představit vytváření, rozdělení a užití peněz. Celý systém, ve kterém se tyto operace uskutečňují, se nazývá finance (Hejduková, 2015).

„Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů nezbytných k dosažení finanční prosperity prostřednictvím zodpovědného finančního rozhodování“ (Ministerstvo financí ČR, 2017).

Dewi (2020) ve svém článku mluví o propojení finanční gramotnosti s jinými aspekty života a následně s celou ekonomickou situací, kdy finanční instituce (např. banky) musí brát v potaz finanční gramotnost svých klientů a upravovat podle toho nabízené produkty.

2.1 Daňová gramotnost

Daňová gramotnost je relativně novým pojmem a nelze najít její jedinou přesnou definici. Ve zdejší práci je tedy uvedena definice dle Ptáčka (2020, s. 11): „Daňovou gramotnost lze definovat jako schopnost orientovat se v daňovém systému ČR a dále znát příslušnou legislativu a obecné zákonitosti mezinárodního zdanění.“

3 Osoba samostatně výdělečně činná

Podnikatel je osoba, která vykonává výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem. Za podnikatele se také považuje každá osoba zapsaná v obchodním rejstříku (Zákon č. 89/2012, občanský zákoník). Příjmy, na které není třeba živnostenské oprávnění, jsou uvedeny v § 7 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. Jedná se například o příjem ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství, podíl společníka veřejné obchodní společnosti a komplementáře komanditní společnosti na zisku nebo příjem z výkonu nezávislého povolání.

Osoba samostatně výdělečně činná (OSVČ) je dle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, osoba, která vykonává samostatnou výdělečnou činnost, nebo spolupracuje při výkonu samostatné výdělečné činnosti, ukončila povinnou školní docházku a dosáhla alespoň 15 let. Druhy samostatné výdělečné činnosti jsou rozděleny stejně jako v § 7 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, viz výše.

Zákon č. 455/1991, o živnostenském podnikání, definuje živnost jako: „soustavnou činnost provozovanou samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených tímto zákonem“.

Definici lze rozdělit na samostatné části (Zichová, 2013):

1. **soustavná činnost** – činnost nemusí být nepřetržitá, ale stále se opakující s tím, že bude vykonávána i nadále. Může být v krátkých časových intervalech (dny) nebo i v delších časových intervalech (sezónně – každý rok),
2. **samostatná činnost** – osoba rozhoduje sama za sebe, jakým způsobem bude její práce vykonávána a organizována. Musí jít o svobodnou volbu z vlastní vůle. Tímto se odlišuje od pracovního poměru, kdy zaměstnanec musí plnit práci danou svým zaměstnavatelem,
3. **vlastním jménem** – činnost provozuje pod svým jménem. Pokud má v obchodním rejstříku zapsán název firmy, jedná pod názvem firmy. Tím se dostává do jisté anonymity, kdy nemusí sdělovat své jméno,
4. **na vlastní odpovědnost** – odpovídá za všechny své závazky vyplývající z podnikání celým svým majetkem. Pokud vzniknou dluhy a živnostník není schopen uhradit je prostředky, které má v podnikání, je povinen k vyrovnání použít svůj majetek,

5. **za účelem dosažení zisku** – cílem podnikání je dosažení zisku. Nezáleží na tom, jestli cíle dosáhnete, ale zda se o to snažíte. Pokud není cílem podnikání zisk, jedná se o dobročinný nebo charitativní ráz,
6. **za podmínek stanovených zákonem** – je nutno dodržovat právní předpisy.

3.1 Založení živnosti

Subjekty oprávněné

Subjekty, které jsou oprávněny provozovat živnost, upravuje § 5 v zákoně č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Jedná se o fyzické nebo právnické osoby, které splňují zákonem dané podmínky.

Na území České republiky může podnikat osoba, která zde nemá trvalé bydliště. Ze zákona je povinna předložit příslušné potvrzující dokumenty i s překlady do českého jazyka. Platnost dokumentů musí být ověřena příslušnými orgány. Dále musí doložit doklad, který prokazuje udělení víza k pobytu.

Všeobecné podmínky

Všeobecné podmínky musí splňovat každá fyzická osoba, která žádá o živnostenské oprávnění. Jedná se o:

- plnou svéprávnost,
- bezúhonnost.

Svéprávnost znamená, že je osoba způsobilá právně jednat. Na území České republiky jí osoba nabývá dosažením 18 let. Plnou svéprávnost (dosažením zletilosti) lze nahradit souhlasem zákonného zástupce nezletilého s dovolením soudu.

Trestní bezúhonnost musí souviset s předmětem podnikání, o který osoba žádá. Prokazuje se výpisem z evidence Rejstříku trestů.

Zvláštní podmínky

Fyzická osoba, která chce vykonávat živnost dle zvláštních podmínek, musí doložit, že má prokazatelné schopnosti a kompetence. Mezi zvláštní podmínky patří odborná nebo jiná způsobilost. Tu lze doložit osvědčením o ukončení studia v oboru, ve kterém chce člověk podnikat nebo absolvováním odborného kvalifikačního kurzu. Některé živnosti požadují i splnění dostatečně dlouhé praxe.

3.2 Druhy živnosti

Základním rozdělením živností je jejich rozdělení na:

- ohlašovací živnosti – jsou vykonávány na základě ohlášení
    - volná živnost,
    - vázaná živnost,
    - řemeslná živnost,
- koncesované živnosti – jsou provozovány na základě koncese.

Ohlašovací živnosti

Nejjednodušší je založení živnosti **volné,** kdy se musí splnit pouze všeobecné podmínky. Naopak u vázané a řemeslné živnosti se navíc musí splňovat zvláštní podmínky.

Seznam živností volných udává příloha č. 4 k živnostenskému zákonu. Jedná se například o zprostředkování obchodu a služeb, reklamní činnost, fotografické služby nebo chov zvířat a jejich výcvik.

Vázané činnosti upravuje příloha č. 2 živnostenského zákona, kdy požadovaná odborná způsobilost je ke každému předmětu podnikání specifická. Například: „činnost účetních poradců, vedení účetnictví a vedení daňové evidence musí splňovat vysokoškolské vzdělání a 3 roky praxe v oboru, nebo vyšší odborné vzdělání a 5 let praxe v oboru, nebo středoškolské vzdělání s maturitní zkouškou a 5 let praxe v oboru, nebo osvědčení o rekvalifikaci nebo jiný doklad o odborné kvalifikaci pro příslušnou pracovní činnost vydaný zařízením akreditovaným podle zvláštních právních předpisů, nebo zařízením akreditovaným Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, nebo ministerstvem, do jehož působnosti patří odvětví, v němž je živnost provozována, a 5 let praxe v oboru“ (příloha č. 2 živnostenského zákona).

Řemeslné činnosti jsou obsaženy v příloze č. 1 živnostenského zákona. Odbornost se dokazuje dokladem o řádném ukončení studia v příslušném oboru vzdělání nebo uznáním odborné kvalifikace. Také mohou být nahrazeny šestiletou praxí v oboru. V řemeslných činnostech nalezneme řeznictví, pekařství, pivovarnictví, truhlářství, kadeřnictví nebo zednictví.

Koncesovaná živnost

Za nejnáročnější způsob podnikání se dá považovat koncesovaná živnost. Mimo splnění všeobecných a zvláštních podmínek je třeba zažádat živnostenský úřad o koncesi. K žádosti vydává stanovisko jednotlivý úřad podle druhu podnikání. Jedná se o další způsob chránění spotřebitele, jelikož při použití služby nebo výrobku se spotřebitel vystavuje jistému riziku (Schwartzhoffová, 2018). Činnosti jsou vyjmenované v příloze č. 3 k zákona č. 455/1991 Sb., živnostenského zákona. Mezi ně lze zařadit výrobu a úpravu kvasného lihu, vývoj, výrobu, opravy, úpravy, přepravu, nákup, prodej, půjčování, uschovávání, znehodnocování a ničení zbraní a střeliva, provádění pyrotechnického průzkumu, služby soukromých detektivů nebo provozování pohřební služby.

4 Daňová soustava

Daňovou soustavu České republiky tvoří:

- daň silniční,
- daň z nemovitých věcí,
- daň z přidané hodnoty,
- daň z příjmů fyzických osob,
- daň z příjmů právnických osob,
- energetické daně,
- spotřební daně.

Nejčastější rozdělení daní je dle Hejduková (2015) podle dopadu na poplatníka, tj. na daně přímé a nepřímé. Přímé daně zasahují u subjektu jeho majetek a důchod a vypočítávají se z jejich objemu. Naopak u nepřímých daní nemůže subjekt ovlivnit jejich výši. Je pouze povinen zaplatit.

Do přímých daní se řadí (Finanční správa, 2022):

- daň z nemovitých věcí,
- daň z příjmů fyzických osob,
- daň z příjmů právnických osob,
- silniční daň.

Nepřímé daně zahrnují:

- daň z přidané hodnoty,
- energetické daně,
- spotřební daně.

Do nepřímých daní se také zahrnují cla, která jsou svou podstatou daně. Cla sice nejsou součástí daňových zákonů, ale mají vlastní celní zákon (13/1993 Sb.). Cla také reguluje celní kodex Evropské unie, kde jsou stanoveny i sazby na jednotlivé zboží (Finanční správa, 2022).

4.1 Daň silniční

Silniční daň upravuje zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční.

První otázka, na kterou si musí OSVČ odpovědět je, zda při svém podnikání upotřebí vozidlo. Může sloužit k převozu zboží a materiálu nebo i jako samotná doprava k zákazníkovi. Pokud je jeho odpověď na otázku ano, a splní ostatní podmínky, stává se plátcem silniční daně. Dle Pilátová (2007) nezáleží na vlastnickém vztahu, který má podnikatel k vozidlu.

4.1.1 Předmět daně

Aby vozidlo bylo předmětem silniční daně, musí splňovat 3 základní podmínky (Marková, 2022):

- vozidlo je **registrované** v České republice, má českou SPZ,
- vozidlo je **provozované** v České republice,
- vozidlo je **používané** poplatníkem daně z příjmů, určené k podnikání.

Zákon č. 56/2001 Sb., zákon o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích, rozděluje vozidla na:

- Zvláštní vozidla jako traktory, pracovní stroje nebo nemotorová vozidla, která nejsou předmětem silniční daně.
- Silniční vozidla se zvláštní SPZ, vozidla kategorie R nebo speciální automobily, které také nejsou předmětem daně.

Předmětem daně jsou tedy silniční vozidla, která splňují základní podmínky. Vozidla určená k přepravě nákladů a s nejvyšší povolenou hmotností nad 3,5 tuny jsou předmětem silniční daně vždy.

4.1.2 Poplatník daně

Vybíhal (1997) uvádí, že poplatníkem silniční daně je fyzická osoba, která je zapsaná v technickém průkazu (TP) vozidla nebo užívá vozidlo, v jehož technickém průkazu je jako provozovatel vozidla zapsaná osoba, která zemřela, zanikla nebo byla zrušena. Novotná (2006) dodává, že je poplatníkem také zaměstnavatel, který vyplácí cestovní náhrady svému zaměstnanci při použití soukromého vozidla pro firemní účely, pokud daňová povinnost nevznikla provozovateli vozidla.

4.1.3 Daňová povinnost

Výše daně se dle Marková (2022) stanovuje na každé vozidlo samostatně. Daňová povinnost činí jednu dvanáctinu za každý měsíc, ve kterém bylo vozidlo předmětem daně.

V průběhu zdaňovacího období kalendářního roku je poplatník povinen platit čtvrtletní zálohy na daň (Pilátová, 2007). Splatné jsou vždy k 15. dni následujícího měsíce po uplynulém čtvrtletí. Výjimku tvoří čtvrté čtvrtletí, kdy je záloha splatná k 15. prosinci a záloha za měsíc prosinec se neplatí. **Daňové přiznání se podává do 31. ledna následujícího roku**.

4.1.4 Základ daně

Základem daně je dle zákona o dani silniční (§ 5 zák. č. 16/1993 Sb.):

- „zdvihový objem motoru v cm^3 u osobních automobilů,
- součet největších povolených hmotností na nápravy v tunách a počet náprav a návěsů,
- největší povolená hmotnost v tunách a počet náprav u ostatních vozidel.“

Sazebník k jednotlivým základům daně lze nalézt v § 6 zákona o dani silniční. Sazba daně se zjišťuje na jednotlivá vozidla podle technických parametrů uvedených v technickém průkazu motorového vozidla. Denní sazba, kterou zaměstnavatel použije, pokud zaměstnanec použije osobní vozidlo pro firemní účely, činí 25 Kč za každý den použití (Marková, 2022).

Sazbu daně lze snížit podle § 6 odst. 6 zákona o dani silniční u vozidel po jejich první registraci. Po prvních 36 měsíců od první registrace se sazba snižuje o 48 %, po následujících 36 měsíců o 40 % a dalších 36 měsíců o 25 %.

Novotná (2006) uvádí, že od daně jsou osvobozena vozidla kategorie L a jejich přípojná vozidla, vozidla pro dopravu osob s povolenou hmotností méně jak 12 tun a mají:

a) elektrický pohon,
b) hybridní pohon kombinující spalovací motor a elektromotor, používají jako palivo zkapalněný ropný nebo zemní plyn.

4.2 Daň z nemovitých věcí

Upravuje zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí

Daň z nemovitých věcí se dělí na dvě části – daň z pozemků a daň ze staveb, bytů a nebytových jednotek.

4.2.1 Daň z pozemků

Dani z pozemků se věnuje první část zákona o dani z nemovitých věcí.

Radvan, (2005) udává, že předmětem daně je územně ohraničená část zemského povrchu, která je zapsána v katastru nemovitostí. Pozemky rozděluje buďto vlastnická hranice, hranice mezi různými druhy pozemků nebo hranice rozdělená dle katastrálního území § 2 zákona o dani z nemovitých věcí udává, že za předmět daně se nepovažují např. plochy, na kterých jsou postavené stavby spadající do daně ze staveb, zalesněné plochy, vodní plochy nebo pozemky určené pro obranu České republiky. Vančurová, (2005) se zabývá pozemky, které jsou od daně osvobozeny. Jedná se obecně o pozemky, které vlastní Česká republika, obce a kraje nebo jsou součástí statků určených pro širokou veřejnost. Zde lze jako příklad uvést statky určené pro náboženské účely, obecné prospěšné organizace, širokou veřejnost (muzea, knihovny, školy, školky) nebo statky sloužící jako funkční celek pro širokou veřejnost (úpravy odpadů – třídění a sběr, čistírny odpadních vod, elektrárny produkující "zelenou energii").

Na tom, kdo je poplatník se autoři Vybíhal (1997) a Vančurová (2005) shodují. Poplatníkem je obecně majitel pozemku. Výjimku tvoří nájemce pronajatého pozemku, pokud je zapsaný v katastru nemovitostí nebo uživatel, pokud není znám majitel pozemku.

Pozemky pro účely daně jsou rozděleny do 3 skupin, kdy ke každé se přistupuje jiným způsobem (Vybíhal, 1997).

Orné půdy, vinice, chmelnice, ovocné sady, trvalé travní porosty a zahrady

Základem daně u této skupiny pozemků je skutečná výměra pozemku v m^2 násobená průměrnou cenou pozemku za 1 m^2, kterou upravuje vyhláška Ministerstva zemědělství České republiky. Vyhlášku vydává Ministerstvo financí vždy k 1. 1. zdaňovacího období.

Sazbu daně udává § 6 odst. 1 písm a), zákona o dani z nemovitostí. Sazba je 0,75 %.

Hospodářské lesy a vodní plochy s intenzivním chovem ryb

Zde má poplatník možnost volby ze 2 způsobů výpočtu základu daně.

a) výměra pozemku v m^2 násobená částkou 3,80 Kč/m^2
b) cena pozemku stanovená dle platné vyhlášky ministerstva zemědělství platná k 1. 1. příslušného zdaňovacího období

Sazbu daně určuje § 6 odst. 1 písm. b), zákona o dani z nemovitostí. Výše sazby je 0,25 %.

Zastavěné plochy, nádvoří a ostatní plochy

Určení základu daně u této skupiny je nejjednodušší. Základem daně je jejich výměra v m^2 k 1. 1. zdaňovacího období (Radvan, 2005).

Sazbu daně určuje § 6 odst. 2. Je rozdělena do několika skupin dle druhů pozemků.

- Zpevněné plochy určené pro zemědělskou prvovýrobu, lesní a vodní hospodářství – sazba 1 Kč/m^2
- Zpevněné plochy pozemků určené pro průmysl – sazba 5 Kč/m^2
- Stavební pozemky – sazba 2 Kč/m^2
- Ostatní a zastavěné plochy a nádvoří – sazba 0,20 Kč/m^2.

Základní sazba daně se u všech druhů pozemků navíc násobí koeficientem podle počtu obyvatel obce/města pod kterou pozemek spadá dle katastru nemovitostí. Koeficient se pohybuje v rozmezí od 1 - 4,5, kdy nejnižší je v obci do 1 000 obyvatel a nejvyšší je v Praze (§ 6 zákona č. 338/1992 Sb.). Obec si může závaznou vyhláškou koeficient snížit, popř. zvýšit v rozmezí stanovené zákonem.

4.2.2 Daň ze staveb a jednotek

Dani ze staveb a jednotek je vyhrazena druhá část zákona o dani z nemovitostí.

Předmětem daně ze staveb je stavba či jednotka, dokončená nebo užívaná na území České republiky. Za stavby jsou považovány budovy dle katastrálního zákona nebo inženýrské stavby (§ 7 zákona o dani z nemovitých věcí). Radvan (2005) dodává, že předmět daně lze obecně chápat jako zkolaudované nemovitosti spojené pevně se zemí. Od daně jsou osvobozeny nemovitosti, které jsou určeny pro stejné účely jako pozemky osvobozené od daně (stavby ve vlastnictví České republiky, veřejně prospěšné budovy, …).

Poplatníkem daně ze staveb je zpravidla majitel nemovitosti, popřípadě jeho spolumajitel, osoba s právem trvalého užívání nebo nájemce (Janků, 2001).

Zákon udává rozdílné sazby daně podle druhu předmětu daně.

Základní rozdělení sazby daně (§ 11 zákona č. 338/1992 Sb.):

- „budovy obytného domu, příslušenství k příslušné budově přesahující 16 m^2 – sazba 2 Kč/m^2,
- budovy pro rodinnou rekreaci, příslušenství k příslušné budově – sazba 6 Kč/m^2,

- garáž u obytného domu nebo domu pro rodinnou rekreaci – sazba 8 Kč/m^2,
- stavby, u které je převažující část plochy používána k:
    - podnikání v zemědělské prvovýrobě, lesním nebo vodním hospodářství – sazba 2 Kč/m^2,
    - podnikání v průmyslu, stavebnictví, dopravě, energetice nebo ostatní zemědělské výrobě – 10 Kč/m^2,
    - ostatní druhy podnikání – 10 Kč/m^2,
- ostatní stavby – 6 Kč/m^2,
- ostatní jednotky – 2 Kč/m^2."

Paragraf 11 odst. 2, zákona č. 338/1992 Sb., udává, že základní sazba daně se dále ještě navyšuje za každé nadzemní podlaží o 0,75 Kč, které pokrývá minimálně jednu třetinu zastavěné plochy.

I zde se, jako u daně z pozemků, násobí základní sazba daně koeficientem přiřazeným k jednotlivým obcím. Nejnižší sazba je 1 pro obce do 1 000 obyvatel a nejvyšší 4,5 pro Prahu. Pro demonstraci koeficientu byla vybrána Plzeň, která spadá dle počtu obyvatel do koeficientu se sazbou 3,5. Město závaznou vyhláškou vytvořilo rozdílné koeficienty pro části města se sazbami 1.6, 2.5, 3.5 a 4.5 (Pecuch, 2020).

4.2.3 Společná ustanovení

Místní koeficient

Jelikož daň z nemovitostí plyne celá do rozpočtu obcí, mají obce možnost navýšit daň tzv. místním koeficientem. Mohou tak zvýšit své příjmy (Řezníčková, 2016). Výše navýšeného koeficientu se pohybuje v rozmezí 1,1 – 5.

Daňové přiznání

Zdaňovacím obdobím je kalendářní rok. Poplatník je povinen podat přiznání do 31. ledna. Rozhoduje stav k 1. lednu, což znamená, že pokud u poplatníka vznikne nová skutečnost, zohlední se až v následujícím daňovém přiznání. Nedojde-li ke změně v majetku, který má poplatník uvedený v daňovém přiznání, nové přiznání podávat nemusí a stačí uhradit daň na následující rok (Marková, 2022). Daň se na rozdíl od ostatních daní (např. daně silniční nebo daně z příjmů) platí na rok dopředu, nikoliv zpětně. Daň je splatná k 1. květnu příslušného kalendářního roku. Pokud daň přesáhne částku 5 000 Kč, má poplatník možnost rozdělit platbu do dvou splátek (§ 15 zákona č. 338/1992 Sb.).

4.3 Daň z příjmů fyzických osob

Upravuje zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

4.3.1 Poplatník daně

Poplatníkem daně z příjmů se dle Markové (2022) definuje fyzická osoba, která je daňovým rezidentem nebo nerezidentem. Daňovým rezidentem se rozumí osoba, která má na území České republiky trvalé bydliště nebo se zde obvykle zdržuje (na území pobývá více než 183 dní v kalendářním roce). Na daňové rezidenty připadá daňová povinnost vztahující se k příjmům plynoucím z České republiky i ze zahraničí, v čemž se liší od daňových nerezidentů, kteří mají daňovou povinnost na příjmy plynoucí pouze z České republiky.

4.3.2 Předmět daně

Předmětem daně z příjmů jsou veškeré peněžní i nepeněžní příjmy fyzických osob, u kterých se dá obecně říct, že zvyšují majetek poplatníka (Vančurová a kol., 2020). Dále Vančurová a kol. (2020, s. 167) uvádí, že předmět daně se dělí do 5 dílčích základů daně a to:

- „příjmy ze závislé činnosti,
- příjmy ze samostatné činnosti,
- příjmy z kapitálového majetku,
- příjmy z nájmů,
- ostatní příjmy“.

Bakalářská práce se zabývá pouze příjmy ze samostatné činnosti – § 7 zák. č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

4.3.3 Sazba daně

Základní sazba daně je ve výši 15 %. Základ daně převyšující 48násobek průměrné mzdy má sazbu 23 % (Marková, 2022).

4.3.4 Paušální daň

Od 1. 1. 2021 je pro podnikatele možnost využít tzv. paušální režim, který spojil odvod sociálního a zdravotního pojištění a zálohy na daň z příjmů do jedné měsíční platby.

Poplatník v paušálním režimu nemusí podávat daňové přiznání ani pojistné přehledy (Finanční správa, 2022).

Podmínky splnění upravuje § 2a zákona o daních z příjmů a to (Finanční správa, 2022):

- „je osobou samostatně výdělečně činnou,
- není plátcem DPH,
- není společníkem veřejné obchodní společnosti ani komplementářem komanditní společnosti,
- není dlužníkem,
- neměl příjmy ze samostatné činnosti převyšující 1 000 000 Kč,
- nevykonává činnost, ze které plynou příjmy ze závislé činnosti.“

Měsíční platba zahrnuje (Finanční správa, 2022):

- „zálohu poplatníka v paušálním režimu na daň z příjmů,
- zálohu na pojistné na důchodové pojištění,
- zálohu na pojistné na zdravotní pojištění.“

Měsíční částka se skládá ze zálohy na daň z příjmů ve výši 100 Kč, minimální zálohy na zdravotní pojištění a minimální zálohy na důchodové pojištění navýšené o 15 %. Výše měsíční zálohy se tedy každý rok mění. Výše měsíční paušální daně pro rok 2022 je 5 994 Kč (Finanční správa, 2022).

4.3.5 Daňová evidence

„Daňová evidence si klade za cíl poskytnout údaje potřebné ke zjištění základu daně z příjmů.“ (Dušek & Sedláček, 2020, s. 8) Daňová evidence zachycuje peněžní toky, stav majetku a dluhů. Podle druhu příjmů a způsobu uplatňování výdajů si podnikatel může zvolit 2 druhy vedení evidence (Dušek & Sedláček, 2020).

Evidenci příjmů a pohledávek, které mají souvislost s podnikatelskou činností (mohou vést podnikatelé, kteří využívají paušální výdaje). Poplatníci, kteří uplatňují skutečné výdaje, musí vést daňovou evidenci (Dušek & Sedláček, 2020).

4.3.6 Nezdanitelné části základu daně

Základ daně lze snížit tzv. nezdanitelnými částmi základu daně, jenž můžeme znát i jako odpočet od základu daně. „To jsou u nás vynaložené výdaje, o které lze snížit základ daně.“ (Vančurová & Zídková, 2019, s. 24)

Vančurová a kol. (2020) uvádí, že se jedná o:

Úroky z úvěru na bytové potřeby

V praxi se jedná o nejvýznamnější odpočet ze základu daně. Pokud došlo k obstarání bytové potřeby do 31. 12. 2020, je maximální výše odečtu 300 000 Kč. Pro bytovou potřebu, která byla obstarána od 1. 1. 2021, se snížila maximální výše odečtu na 150 000 Kč (Marková, 2022). Musí být splněny 3 podmínky a to, že se musí jednat o bytovou potřebu, bytová potřeba musí sloužit k trvalému bydlení poplatníka nebo jeho manželky, dětí, rodičů či prarodičů a poplatník musí být osoba (nebo jedna z osob), které byl úvěr poskytnut.

Vymezení bytové potřeby

Vančurová a spol. (2020, s. 223) vytvořili jednoduchý přehled definicí obsahu pojmu bytové potřeby. Tou se např. rozumí:

- výstavba nebo koupě bytového domu nebo bytové jednotky,
- získání pozemku pro stavbu nebo pozemku, na kterém už stavba pro bydlení stojí,
- koupě bytového domu nebo bytové jednotky atd.

Bezúplatné plnění na veřejně prospěšné účely

Jedná se o dar do oblasti neziskového sektoru, kdy se zpravidla jedná o poskytnutí plnění právnické osobě se sídlem na území České republiky. Může se jednat o peněžní nebo nepeněžní plnění. Marková (2022) jmenuje jako nepeněžní plnění například bezpříspěvkové darování krve, které je oceněné částkou 3 000 Kč za jeden odběr. Minimální částka, kterou lze odečíst od základu daně je 1 000 Kč a maximální částka je ve výši 15 % základu daně.

Příspěvky na penzijní připojištění, penzijní spoření nebo doplňkové penzijní spoření

Celková výše odpočtu je ve výši 24 000 Kč. Uplatnit odpočet lze, pokud jeho souhrnná výše za kalendářní rok přesáhne maximální státní příspěvek (Hnátek, 2020). Vančurová

a kol. (2020) dodává, že stát nepodporuje penzijní pojištění, tudíž si poplatník může odečíst plný odpočet, neboť stát na tento produkt nepřispívá.

Pojistné na soukromé životní pojištění

Podmínka pro uplatnění odpočtu je, že výplata životního pojištění nebude dříve než v kalendářním roce, ve kterém poplatník dosáhne věku 60 let a zároveň k výplatě pojistného nedojde dříve než 60 měsíců po uzavření smlouvy. Výše odpočtu je 24 000 Kč.

Zaplacené členské příspěvky člena odborové organizace

Výše odečtu členských příspěvků je ve výši 1,5 % zdanitelných příjmů, avšak maximálně 3 000 Kč za zdaňovací období (Marková, 2022).

Úhrady za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání

Od základu daně lze odečíst úhradu na zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání. Nesmí to však být hrazené zaměstnavatelem nebo použito jako výdaj podnikatele. Nejvýše lze odečíst 10 000 Kč, u osob se zdravotním postižením maximálně 13 000 Kč, u osob s těžším zdravotním postižením maximálně 15 000 Kč.

Daňová ztráta

Vančurová a kol. (2020) udává odpočet daňové ztráty. Ta se ale od ostatních odpočtů liší tím, že se přenáší do dalších zdaňovacích období, kdy se nesnižuje základ daně, ale souhrn dílčích základů daně. Daňovou ztrátu lze odečíst ve dvou předcházejících zdaňovacích období do maximální výše 30 mil. Kč nebo v pěti následujících zdaňovacích období ve výši 50 mil. Kč (Marková, 2022).

4.3.7 Slevy na dani

Mezi důležité prvky daňové optimalizace patří slevy na dani. Jak uvádí Hnátek (2020), podnikatel uplatňuje slevy jednou za rok v daňovém přiznání, kdy si o slevy na dani snižuje vypočtenou daň z příjmů.

Sleva na poplatníka

„Základní slevu na poplatníka může uplatnit každý poplatník daně z příjmů fyzických osob.“ (Vančurová & Zídková, 2019, s. 30). Sleva na poplatníka pro rok 2022 ve výši 30 840 Kč (Marková, 2022).

Sleva na manžela

Sleva na manžela má několik podmínek, nemohou ji proto uplatnit veškeré manželské páry (Vančurová & Zídková, 2019). Partneři musí žít ve společné domácnosti a příjem manželky nesmí přesahovat 68 000 Kč (Marková, 2022). Výše slevy je 24 840 Kč. Pokud má manžel přiznán nárok na průkaz ZTP/P, sleva se zvyšuje dvojnásobně.

Sleva na invaliditu

Výše základní slevy na invaliditu je 2 520 Kč. Rozšířená sleva na invaliditu ve výši 5 040 Kč, je-li poplatníkovi přiznána invalidita třetího stupně. Sleva pro držitele průkazu ZTP/P je ve výši 16 140 Kč (Hnátek, 2020; Marková 2022).

Sleva na studenta

Poplatník soustavně se připravující se na budoucí povolání má nárok na slevu na studenta ve výši 4 020 Kč až do dovršení věku 26 let, v doktorském studiu 28 let (Hnátek, 2020).

Sleva na umístění dítěte

Další slevou, kterou lze uplatnit, je sleva na umístění dítěte. Jedná se o výdaje spojené s umístěním dítěte v předškolním zařízení. Výše slevy dosahuje maximálně výše minimální mzdy (Vančurová & Zídková, 2019).

Sleva na evidenci tržeb

Marková (2022) uvádí slevu na evidenci tržeb. Sleva ve výši 5 000 Kč pomáhá snižovat náklady spojené se zavedením evidence tržeb. Poplatník může slevu uplatnit pouze v roce, ve kterém poprvé zaevidoval tržbu, kterou má podle zákona povinnost evidovat.

4.3.8 Daňové zvýhodnění

Vančurová a kol. (2020) uvádí, že se konstrukce slevy na dítě odlišuje od ostatních slev. Velkým rozdílem je, že daň může být snížena daňovým zvýhodněním na dítě až do záporné hodnoty, kdy vzniká tzv. daňový bonus. Jedná se tedy o formu daňového

odpočtu. Daňové zvýhodnění na dítě může uplatnit pouze jeden z poplatníků, který má k dítěti vyživovací povinnost.

V roce 2022 je výše daňového zvýhodnění na první dítě, jak uvádí Marková (2022), 15 204 Kč, na druhé dítě ve výši 22 320 Kč a 27 840 Kč na třetí a každé další dítě.

4.3.9 Konstrukce daně z příjmů podnikatele

„*K výpočtu daně by zcela postačoval základ daně a sazba daně, jak už bylo uvedeno. Používá se však více konstrukčních prvků, a to zejména proto, že stát má ambici, aby daně plnili více funkcí souběžně.“* (Vančurová & Zídková, 2020, s. 24).

Konstrukce daně dle Vančurové a Zídkové (2020) je následující:

Daň z příjmů fyzických osob
Základ daně
- Nezdanitelné části základu daně
= Základ daně
x sazba daně
- slevy na dani, daňová zvýhodnění
Výsledná daň po slevách

Převzato: Vančurová a Zídková (2020)

Všechny konstrukční prvky jsou podrobně popsány v bakalářské práci výše.

Paušální výdaje

Pokud podnikatel nemá vysoké výdaje, může využít výdaje počítané paušální částkou. Dušek & Sedláček (2020) dodávají, že paušální výdaje může uplatnit jak plátce, tak neplátce DPH. Podnikatel nemusí vést daňovou evidenci, stačí evidence příjmů.

Tabulka 1: Výše paušálních výdajů u jednotlivých druhů podnikání dle Marková (2022)

Druh příjmů	**Výše paušálních výdajů**
zemědělská výroba, lesní a vodní hospodářství, řemeslné podnikání	80 %, avšak nejvýše do 1,6 mil. Kč
živnostenské podnikání	60 %, nejvýše do 1,2 mil. Kč
jiné příjmy ze samostatné činnosti	40 %, nevýše do 0,8 mil. Kč
nájem majetku	30 %, nejvýše do 0,6 mil. Kč

Zdroj: Marková, 2022
Zpracovala: Anna Prčková, 2022

Zálohy na daň z příjmů

Pokud poplatníkova daňová povinnost přesáhla za zdaňovací období 30 000 Kč a nepřesáhla 150 000 Kč, platí dle Markové (2022) zálohu na daň ve výši 40 % poslední známe daňové povinnosti ve 2 platbách. Když daňová povinnost přesáhne 150 000 Kč, platí zálohu na daň ve 4 platbách ve výši 25 % poslední daňové povinnosti.

Rozdělení na spolupracující osobu

Další možností efektivního snížení daňového základu je spolupráce jiného člena domácnosti na podnikání. Podnikatel může rozdělit své příjmy a výdaje na další osobu, která příjmy musí zdanit a odvést z nich zákonné odvody. Spolupracující osoba si nemusí zakládat živnost (Valouch, 2010).

Dušek & Sedláček (2020) uvádí jako spolupracující osoby manžela, osobu žijící s poplatníkem ve společné domácnosti, člena rodiny zúčastněného na provozu rodinného závodu. Příjmy a výdaje naopak nelze rozdělovat např. na manžela, na kterého je uplatňována sleva, na dítě v měsících, kdy je na něj uplatňováno daňové zvýhodnění atd. Příjmy a výdaje se musí rozdělovat rovným dílem. Na manžela lze rozdělit až 50 % z celkových příjmů a výdajů poplatníka (maximálně 540 000 Kč za rok), na ostatní osoby maximálně 30 % (maximálně 180 000 Kč za rok).

Odpisy majetku

Majetek se kupuje, aby sloužil a spotřebovával se dlouhodobě, např. auto. Náklady na pořízení majetku se proto musí rozložit na delší časový horizont, než je jeden rok (Hnátek, 2020). Pro úpravu základu daně se používají daňové odpisy. Základní rozdělení je na

rovnoměrné a zrychlené odpisování. Podnikatel se může sám rozhodnout, které bude pro jednotlivý majetek využívat. Majetek se rozděluje do 6 odpisových skupin. Jeho zařazení lze nalézt v příloze č. 1 zákona o dani z příjmů. Odpisové skupiny udávají, po jakou dobu se bude majetek odpisovat (Dušek & Sedláček, 2020). Pro odpisování musí majetek také splnit hranici vstupní ceny. Pro rok 2021 je výše vstupní ceny pro odpisování stanovena ve výši 80 000 Kč (Marková, 2022).

Odpisy lze také upravovat, např. o zvýšení odpisu v prvním roce. Upravují se také, pokud je cena majetku navýšena o technické zhodnocení (Vančurová a kol., 2020). Bakalářská práce se věnuje pouze základním typům odpisování majetku.

Rovnoměrné odpisování

Rovnoměrné odpisování využívá odpisové sazby pro jednotlivý druh majetku. Vzorec pro rovnoměrné odpisy je:

$$O = VC * \frac{ROS}{100} \tag{1}$$

kde: O … odpis,
VC … vstupní cena,
ROS … roční odpisová sazba.

Roční odpisové sazby lze nalézt v § 31 zákona o dani z příjmů

Tabulka 2: Sazby pro rovnoměrné odpisování

Odpisová skupina	**Sazba prvním roce odpisování**	**Sazba v dalších letech odpisování**
1	20	40
2	11	22,25
3	5,5	10,5
4	2,15	5,15
5	1,4	3,4
6	1,04	2,02

Převzato: § 31 zákona o dani z příjmů

V prvním roce odpisování se částka odpisu přibližuje polovině výše odpisů následujících let, které budou mít stejnou výši. Odpis v prvním roce tak zohledňuje, že se majetek nepoužívá po celé zdaňovací období (Vančurová, Zídková, 2019).

Zrychlené odpisování

U zrychleného odpisování jsou využity koeficienty místo sazeb. Výpočet je také složitější než u zrychlených odpisů. V prvním roce mají odpisy jiný vzorec než v následujících letech (Dušek & Sedláček, 2020).

Vzorec odpisů pro první rok:

$$O = \frac{VC}{k} \tag{2}$$

kde: O … odpis,
VC … vstupní cena,
k … koeficient pro první rok.

Vzorec odpisů pro následující roky:

$$O = \frac{2 \times ZC}{k - n} \tag{3}$$

kde: O … odpis,
ZC … zůstatková cena pro počet let po který se odpisovalo snížené o 1,
k … koeficient pro další roky,
n … počet let odpisování snížené o 1.

Koeficienty odpisování nalezneme v § 32 zákona o dani z příjmů

Tabulka 3: Koeficienty pro zrychlené odpisování

Odpisová skupina	Koeficient v prvním roce odpisování	Koeficient v dalších letech odpisování
1	3	4
2	5	6
3	10	11
4	20	21
5	30	31
6	50	51

Převzato: § 32 zákona o dani z příjmů

Odpis v prvním roce odráží skutečnost, že majetek byl v průběhu roku pořízen, tudíž je nejvyšší odpis až v druhém roce. V následujících letech se odpisy snižují (Vančurová a kol., 2020).

Mimořádné odpisy

Běhounek (2021) uvádí, že zákon umožňuje využití mimořádných odpisů pro majetek pořízený v období od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2021. Jedná se pouze o majetek zařazený do 1. a 2. odpisové skupiny a poplatník je prvním majitelem. Pro majetek v první odpisové skupině se odepisuje majetek rovnoměrně 12 měsíců do 100 % vstupní ceny bez přerušení. Pro majetek v druhé odpisové skupině může „poplatník, který je jeho prvním odpisovatelem, odepsat bez přerušení do 100 % vstupní ceny za 24 měsíců, přitom za prvních 12 měsíců uplatní odpisy rovnoměrně do výše 60 % vstupní ceny hmotného majetku a za dalších bezprostředně následujících 12 měsíců uplatní odpisy rovnoměrně do výše 40 % vstupní ceny hmotného majetku“ (Marková, 2022).

Paušál na dopravu, náhrada výdajů

Díky náročnému vykazování provozu vozidla, se podnikatel může rozhodnout uplatňovat paušál na dopravu, který zahrnuje výdaje na pohonné hmoty a parkovné (Vančurová a kol., 2020). Výše měsíčního paušálu na vozidlo, které je provozované výhradně pro podnikatelskou činnost činní 5 000 Kč, u vozidla používaného částečně pro

podnikatelskou činnost se měsíční paušál snižuje na 4 000 Kč. Vančurová & Zídková (2019) nadále dodávají, že paušál lze využít maximálně na 3 vozidla.

Druhou možností je nevložení vozidla do majetku a uplatnění náhrady výdajů, které se rozdělují na 2 části (Vančurová & Zídková, 2019). **Náhrada za 1 ujetý kilometr** je v roce 2022 4,70 Kč (Ministerstvo práce a sociálních věcí [MPSV], 2021). **Náhrada za pohonné hmoty** se vypočítá jako součin ujetých kilometrů, průměrné spotřeby vozidla a náhrady za pohonné hmoty pro daný druh pohonných hmot.

Náhrady pohonných hmot pro rok 2022 (MPSV, 2021)

- benzin automobilový 95 oktanů – 37,10 Kč/1 l
- benzin automobilový 98 oktanů – 40,50 Kč/ 1 l
- motorová nafta – 36,10 Kč
- 1 kilowatthodina elektřiny – 4,10 Kč

4.4 Daň z přidané hodnoty (DPH)

Upravuje zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty.

Dle Vančurová a kol. (2020) se jedná o široce koncipovanou daň, kterou lze nazývat všeobecnou daní ze spotřeby. Tato daň je tvořena tak, aby na každém stupni zpracování byla odvedena částka pouze z přidané hodnoty a nikoliv z celého obratu.

4.4.1 Předmět daně

„DPH je všeobecnou daní ze spotřeby. Proto se uplatňuje na veškeré zboží a služby dodávané osobami povinnými k dani v rámci ekonomické činnosti za úplatu v tuzemsku.“ (Vančurová & Zídková, 2019, s. 38) Dodáním zboží se, dle Vančurové & kol. (2020), rozumí převod vlastnického práva na zboží. Za službu se považuje ekonomická činnost, která není dodáním zboží.

4.4.2 Osoby povinné k dani

„Osobou povinnou k dani je každá fyzická osoba, která samostatně uskutečňuje ekonomickou činnost“ (Dušek & Sedláček, 2020, s. 39). Dle Vančurové & kol. (2020) se rozlišuje, zda je osoba registrovaná k dani či ne.

Osoba neregistrovaná k dani

Osoba neregistrovaná k dani nemusí odvádět DPH. Většinou je to z důvodu nízkého obratu a odvod DPH by pro podnikatele znamenal vysoké administrativní náklady. Nadále je ovšem povinen hlídat, jestli nesplnil podmínky k registraci k DPH (Vančurová & kol, 2020).

Jedním z hlavních podmínek je překročení obratu 1 mil. Kč za 12 po sobě jdoucích kalendářních měsíců. Do obratu se započítávají veškeré příjmy za zdanitelná plnění s výjimkou osvobozených plnění bez nároku na odpočet daně jako je např. finanční činnost nebo vzdělávání (Dušek & Sedláček, 2020).

Osoba registrovaná k dani

„Plátce daně je osoba povinná k dani, která je registrována k dani z přidané hodnoty v České republice, odvádí daň ze všech svých zdanitelných plnění a zároveň jen plátce daně má nárok na odpočet daně.“ (Vančurová & kol., 2020, s. 310) Osoby registrované k dani rozděluje Vančurová & kol. (2020) na plnohodnotné plátce daně a identifikované osoby. Plnohodnotný plátce daně daň přiznává a má zároveň nárok na odpočet daně.

Identifikovaná osoba

Identifikovaná osoba daň pouze přiznává bez nároku na odpočet daně. Dušek & Sedláček (2020) uvádí, že identifikovanou osobou se podnikatel stává při některých případech přeshraničního plnění.

Marková (2022) uvádí, že se jedná o:

- nákup zboží z EU nad limit 10 000 EUR,
- poskytnutí nebo přijetí služby v rámci EU.

Dobrovolná registrace poplatníka

Výhodou plátcovství DPH je, že je možnost si uplatnit DPH na vstupu a snížit si tím náklady. Nevýhodou je přiznávání DPH na výstupu. Pro poplatníka ale plátcovství DPH neznamená náklady navíc. Jediné náklady, které plátcovství DPH přináší, jsou náklady administrativní. Pro dodavatele nepřerušení řetězu plátců DPH znamená snížení nákladů a konečné ceny výrobků (Vančurová & Zídková, 2019).

Tabulka 4: Dodavatelský řetězec s plátci DPH

Dodavatelský řetězec	**Náklad**	**DPH na vstupu**	**Výnos**	**DPH na výstupu**	**Odvod DPH**
Dod. č. 1	1 000	210	1 500	315	105
Dod. č. 2	1 500	315	2 000	420	105
Dod. č. 4	2 000	420	2 500	525	105
Dod. č. 5	2 500	525	3 000	630	105
Konečná cena:	3 630				

Zdroj: vlastní zpracování (2022)

Tabulka 5: Dodavatelský řetězec, kdy plátcem DPH je 1. a 3. dodavatel

Dodavatelský řetězec	**Náklad**	**DPH na vstupu**	**Výnos**	**DPH na výstupu**	**Odvod DPH**
Dod. č. 1 - plátce	1 000	210	1 500	315	105
Dod. č. 2 - neplátce	1 815	-	2 315	-	-
Dod. č. 4 - plátce	2 315	-	2 815	591,15	591,15
Dod. č. 5 - neplátce	3 406,16	-	3 906,16	-	-
Konečná cena:	3 906,16				

Zdroj: vlastní zpracování (2022)

V tabulce č. 2 je vidět rozdíl v konečné ceně oproti tabulce č. 1 ve výši 276,16 Kč. Tohle zvýšení zatíží konečného spotřebitele. U dodavatele č. 4 je vidět zvýšení zatížení v DPH, kdy díky porušení řetězu plátců DPH se mu navýšil odvod DPH o 486,15 Kč.

4.4.3 Sazba daně

Rozlišují se celkem 3 sazby daně (Marková, 2022):

- základní sazba 21 %,
- první snížená sazba 15 %,
- druhá snížená sazba 10 %.

Do snížených sazeb daně se většinou zařazuje zboží a služby, které jsou nezbytně nutné k životu. Marková & Zídková (2019) uvádějí, že v první snížené sazbě jsou například potraviny, ortopedické prostředky nebo dětské sedačky. V druhé snížené sazbě jsou například kojenecká výživa, léky nebo knihy.

Osvobozená plnění

Zvláštní skupinou jsou osvobozená plnění, u kterých poplatník není povinen přiznat daň na výstupu. Osvobozená plnění se nadále dělí do dvou skupin – s nárokem na odpočet a bez nároku na odpočet daně. Mezi plněními bez nároku na odpočet daně lze nalézt např. finanční služby, poštovní služby, pojišťovací činnost nebo sociální pomoc (Zídková & kol., 2020). Plnění bez nároku na odpočet daně uvádí Marková (2022). Jedná se zpravidla o obchod se zahraničím. Patří sem mimo jiné dodání zboží do jiného členského státu, vývoz zboží nebo poskytnutí služby do třetí země.

4.4.4 Zdaňovací období

Základním zdaňovacím obdobím je kalendářní měsíc. Nově registrovaní plátci musí mít měsíční zdaňovací období po dobu 2 let – rok, kdy se stanou plátci a rok následující. Pokud jejich roční obrat nepřesáhne 10 mil. Kč, mohou si zvolit místo měsíčního zdaňovacího období kalendářní čtvrtletí (Vančurová & Zídková, 2019).

4.4.5 Výpočet daně za zdaňovací období

Základním zdaňovacím obdobím je kalendářní měsíc. Vančurová a kol. (2020) dodávají, že poplatník musí zachovat měsíční zdaňovací období do konce kalendářního roku a následně další kalendářní rok. Následně pokud má obrat nižší než 10 mil. Kč se může stát čtvrtletním plátcem DPH.

Postup výpočtu základu daně uvádí Vančurová & Zídková (2019). Poplatník sečte všechna plnění na výstupu za svůj prodej služeb a zboží (lze se setkat také s pojmem „uskutečněná“ plnění). Dále sečteme všechna plnění na vstupu (také „přijatá“ plnění). Zde jde o součet nákupu zboží a služeb. Od součtu uskutečněných zdanitelných plnění odečte součet přijatých plnění. Výsledkem je buď daňová povinnost nebo nadměrný odpočet.

Krácení nároku na odpočet daně

U poplatníka, který uskutečňuje jak plnění s nárokem na odpočet i osvobozená plnění, se může stát, že přijatá plnění využívá jak pro plnění s nárokem na odpočet, tak i pro plnění bez nároku na odpočet. Poplatník krátí DPH v poměrné výši podle vzorce 4. „Nárok na odpočet daně se uplatňuje prostřednictvím koeficientu tak, že souhrn daně na vstupu za příslušné zdaňovací období vynásobí koeficientem nároku na odpočet daně.“ (Vančurová & kol., 2020, s. 360)

Vzorec koeficientu nároku na odpočet daně:

$$k = \frac{\sum (ZD_{ppd} + OP_{no})}{\sum (ZD_{ppd} + OP_{bno})} \tag{4}$$

kde: k … koeficient

ZD_{ppd} ... základ daně u kterých vznikla povinnost přiznat daň

OP_{no} … osvobozená plnění s nárokem na odpočet

OP_{bno} ... osvobozená plnění bez nároku na odpočet daně

Koeficient se vypočítá ze zdaňovacích období za kalendářní rok a nazýváme ho vypořádací koeficient. Jelikož se počítá za celý rok, nelze ho v průběhu roku spočítat. Proto se v průběhu roku počítá s tzv. zálohovým koeficientem. Zálohovým koeficientem je vypořádací koeficient za předešlý kalendářní rok (Vančurová & kol., 2020).

5 Daňová gramotnost OSVČ

5.1 Metoda dotazování

Jak bylo zmíněno v první kapitole bakalářské práce, empirická část byla konstruována s pomocí daňového poradce. Byl zvolen kvantitativní typ výzkumného šetření, jelikož umožňuje sledovat nezávislé proměnné. Výstupy jsou tak lépe měřitelné a více vhodné k porovnávání (Eger & Egerová, 2014). Výzkum je zaměřený na podnikatele s různými obory podnikání a různou délkou podnikání. Cílem bakalářské práce je zhodnocení daňové gramotnosti osob samostatně výdělečně činných.

Jako konkrétní metoda výzkumu byla zvolena metoda dotazníkového šetření. Jedná se o standardizovaný, strukturovaný dotazník s uzavřenými otázkami. Na přelomu měsíce února a března bylo provedeno dotazníkové šetření, kdy dotazník byl odeslán klientům daňového poradce, následně byl dotazník rozeslán do širokého okolí, a nakonec sdílen v různých skupinách podnikatelů na sociálních sítích. Dotazník byl vytvořen elektronickou formou pomocí aplikace Google Forms a je přiložen v příloze č. 1. Počet otázek je 24, kdy první část dotazníku obsahuje 6 otázek, které se dotazují na charakteristiku respondenta, jeho druh podnikání a jakým způsobem si zpracovává daňové přiznání. Následující 4 části se věnují jednotlivým daním – dani silniční, dani z nemovitých věcí, dani z příjmů a dani z přidané hodnoty.

Otázky byly vytvářeny s pomocí daňového poradce, aby odrážely základní aspekty daní, se kterými se podnikatelé v průběhu podnikání běžně setkávají. Jedná se například o sazby daně, předmět daně, výše slev na dani nebo povinnosti vyplývající z ekonomické činnosti podnikatele. Daňový poradce vycházel ze své praxe a zkušeností a otázky byly vybrány tak, aby měly vypovídající schopnost o daňové gramotnosti podnikatelů. Na začátku každé části, která se věnuje jednotlivým daním byla vždy položena otázka, zda je podnikatel plátce dané daně či nikoliv. Dotazník tak sleduje jak rozdíl v daňové gramotnosti mezi podnikateli, kteří využívají služeb daňového poradce, a kteří ne, tak rozdíl v daňové gramotnosti mezi podnikatelem, který je plátcem daně či nikoliv. Několik otázek bylo položeno způsobem, který umožňuje sledovat, zda se podnikatel zajímá o legislativní změny.

5.2 Charakteristika zkoumaného vzorku

Výzkumný vzorek se skládá ze 103 respondentů. Výzkumný vzorek lze pokládat za relevantní k vyhodnocení závěrů stanovených cílů. Respondenti jsou osoby, které vykonávají samostatnou činnost a podnikají na území České republiky, tzn. že podléhají zdanění na území České republiky.

Obrázek 1: Rozdělení respondentů podle pohlaví

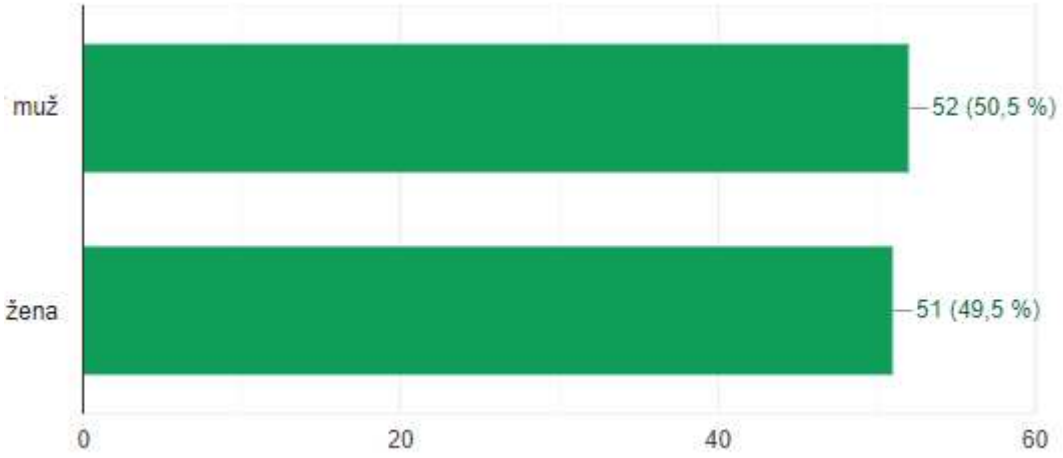

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

Na dotazník odpovědělo celkem 52 mužů a 51 žen. Složení respondentů se dá považovat za vyrovnané i když mužských respondentů je o 1 % více než žen. Podle Ministerstva průmyslu o obchodu (MPO) bylo ve 4. čtvrtletí 2021 celkový počet podnikatelů 2 106 539, kdy počet podnikatelek byl 770 418 (MPO, 2022). Z toho vyplývá. že složení výzkumného vzorku neodpovídá složení základního souboru, ve kterém ženy zaujímají 36,6 %.

Dotazník následně zjišťoval věkové skupiny respondentů. Věkové skupiny byly rozděleny do 6 kategorií, kdy první byla ohraničena 18–25 let. Důvodem spodní hranice je jedna z podmínek podnikání, tj. plná svéprávnost, kterou člověk v České republice nabude při dovršení 18 let. MPO (2022) uvádí, že ve 4. čtvrtletí roku 2021 byl počet podnikatelů s věkem nižším, než je 18 let celkem 20. Následující 4 kategorie jsou členěny po 10 letech. Poslední kategorie má pouze spodní hranici a to 65 let. Horní hranice již není stanovena.

Obrázek 2: Rozdělení respondentů podle věkových skupin

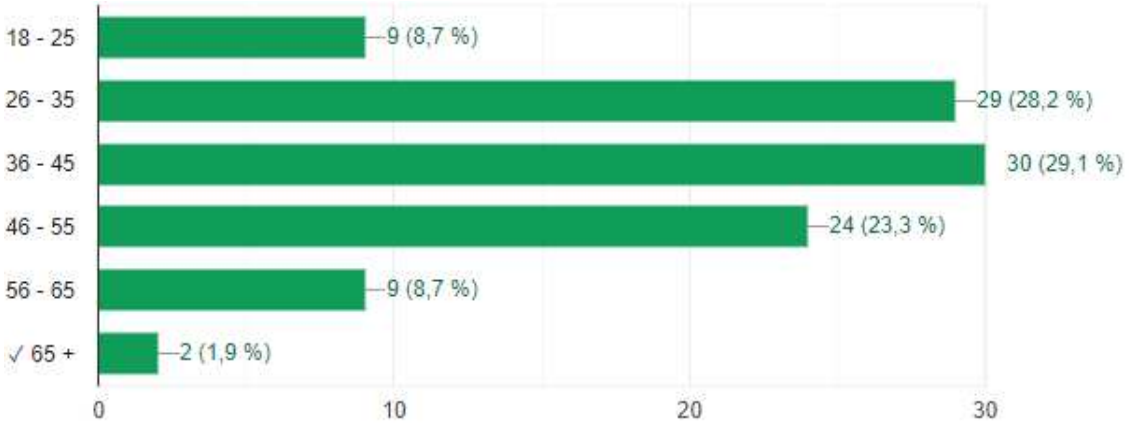

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

Více než polovina respondentů se skládá ze dvou kategorií. Nevyšší zastoupení má kategorie ve věku 36–45 let s relativní četností 29,1 %. Druhou skupinou s nejvyšším počtem odpovědí je 26–35 let, která má relativní četnost 28,2 %. Rozdíl mezi skupinami je jeden respondent. Odpovědi výzkumného vzorku budou velmi ovlivněny těmito skupinami. Naopak skupina s nejnižším počtem odpovědí zaznamenala s věkovým rozhraním 65 +. Podle statistiky MPO je nejvíce podnikatelů ve věkové kategorii 46–55 let, na druhém místě je 36–45 let. Respondenti z výzkumného vzorku jsou tedy mladší, než je složení základního souboru. Podle váženého aritmetického průměru je průměrný věk respondenta výzkumného vzorku 40,92 let, zatímco průměrný věk podnikatele v ČR 48,70 let.

Dotazník sbíral od respondentů různé obory podnikání, které jsou velmi rozmanité a jejich seznam lze nalézt v příloze č. 2. Nejvíce respondentů pochází z oboru prodeje zboží, finančního poradenství a kadeřnictví. Z celkového počtu respondentů je 39 s řemeslnou živností, 5 s vázanou živností a 59 s volnou živností. Žádný z respondentů neprovozuje koncesovanou živnost nebo svobodné povolání. Nejvyšší zastoupení má volná ohlašovací živnost s podílem 57,3 %, následuje řemeslná činnost s podílem 37,9 % a nejnižší zastoupení má živnost vázaná s podílem 4,8 %. Počet respondentů, kteří uvedli, že provozují volnou živnost v relativní četnosti odpovídá vzorku relativní četnosti základního souboru počtu živnostenských oprávnění, která je podle MPO (2022) ve 4. čtvrtletí 2021 ve výši 57,38 %. Z celkového počtu živností základního souboru je

řemeslná dále zastoupena ve výši 26,1 % a vázaná ve výši 8,7 %. MPO (2022) pak uvádí, že koncesovanou živnost provozuje 7,83 % osob.

Podnikatelé také odpovídali na otázku, jak dlouho podnikají. Časové rozhraní bylo rozděleno do 6 kategorií. První kategorie byla o délce méně než 1 rok, následující skupina byla 1-5 let, další 3 kategorie byly členěny po 10 letech. Poslední kategorie měla spodní hranici určenou na 35 let a horní nebyla stanovena.

Obrázek 3: Délka podnikání respondentů

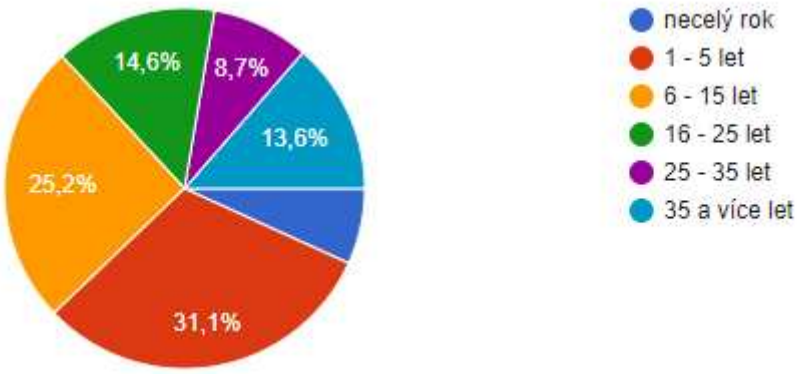

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

Z grafu je patrné, že největší zastoupení mělo podnikání o délce 1-5 let s počtem 32 odpovědí, které následovalo podnikání o délce 6-15 let s počtem odpovědí 26. Délka podnikání odpovídá věkovému rozmezí respondentů, kdy největší počet byl ve věku 26–45 let. Nadále je délka podnikání v rozmezí 16–25 let s počtem odpovědí 15. Skupinu 35 a více let zastupují respondenti s počtem odpovědí 14. Na podnikání o délce 25-35 let odpovědělo 9 respondentů. Nejmenší zastoupení má podnikání o délce nižší než 1 rok, a to s počtem odpovědí 7.

Následující otázka, která pomáhá utvořit charakteristiku zkoumaného vzorku byla, zda respondent využívá služeb daňového poradce. Jedná se o otázku, která má vypovídající hodnotu pro následující zjišťování statistických závislostí.

Obrázek 4: Počet respondentů, kteří využívají daňového poradce

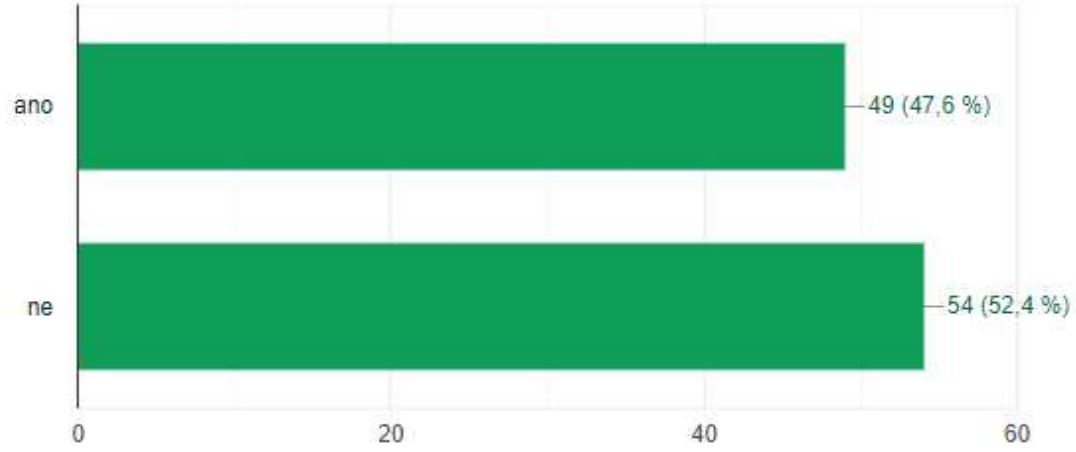

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

49 (47,6 %) respondentů odpovědělo, že ano a 54 (52,4 %) odpovědělo, že ne. Zastoupení respondentů, kteří využívají služeb daňového poradce je o téměř 5 % menší.

Poslední otázkou pro charakteristiku respondenta bylo jakým způsobem si zpracovává daňové přiznání.

Obrázek 5: Způsob, jakým si respondenti zpracovávají daňové přiznání

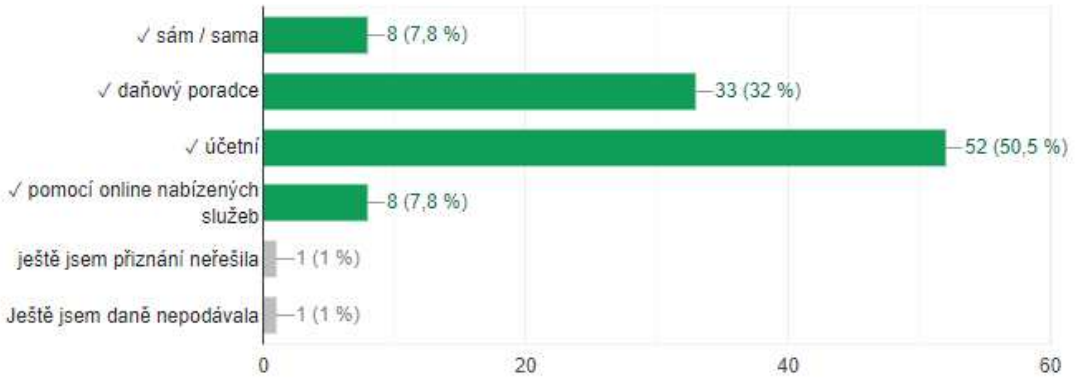

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

Na výběr byly možnosti: sám/sama, daňový poradce, účetní, pomocí online nabízených služeb a poslední byla možnost otevřené odpovědi, kdy respondent mohl napsat jinou možnost, pokud by mu žádná nevyhovovala. Tuto možnost využili celkem 2 respondenti, kteří uvedli, že daňové přiznání ještě nepodávali/neřešili, tudíž neví, jakým způsobem budou přiznání zpracovávat. Nejvyšší zastoupení měla možnost zpracování pomocí

účetní s celkovým počtem odpovědí 52 (50,5 %). Jedná se tedy o většinu. Druhým nejvyšším počtem byl daňový poradce s počtem odpovědí 33 (32 %). Následně se shodným počtem 8 odpovědí (7,8 %) byly možnosti sám/sama a pomocí online nabízených služeb. Nižší počet odpovědí využití pro zpracování daňových přiznání daňového poradce, než bylo v předešlé otázce, kdy byl vyšší počet podnikatelů, kteří využívají služeb daňového poradce, může být zapříčiněno tím, že podnikatelé mohou využít daňového poradce pouze pro konzultace a následně si daňové přiznání zpracovat sami nebo pomocí online nabízených služeb. Součtem těchto 3 možností se dostaneme k počtu 49, který odpovídá počtu využití služeb daňového poradce v předchozí otázce. Z tohoto hlediska můžeme tvrdit, že je domněnka autora správná. Jako online nabízené služby se rozumí různé portály, aplikace nebo účetní programy, které osoby provedou sestavením formuláře sami.

6 Statistické vyhodnocení dotazníku

Z obrázku č. 6 je zřetelná absolutní četnost správných odpovědí u jednotlivých respondentů. Rozpětí bodů je od 0 správně zodpovězených otázek do plného počtu bodů. 1 respondent vyplnil dotazník bez správných odpovědí, naopak 3 respondenti odpověděli na všechny otázky správně. Průměrný počet bodů z dotazníku je 5,74 z 12 celkových bodů. Medián je na úrovni 6/12. Největší četnost v počtu správných odpovědí je 7, které má celkem 16 respondentů. Modus je tedy roven 7.

Obrázek 6: Absolutní rozdělení četností správných odpovědí respondentů

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

Z obrázku je rovněž patrné, že dotazník byl pro většinu respondentu příliš složitý, jelikož průměr správných odpovědí je menší než medián. Počet respondentů, kteří měli počet správných odpovědí menší než medián je 51 (49,5 %), počet respondentů s počtem správných odpovědí větší než medián je 41 (39,8 %).

Příloha č. 3 ukazuje četnosti jednotlivých variant odpovědí u jednotlivých otázek.

6.1 Otázky s nejvyšším počtem správných odpovědí

Otázka č. 15 Daňové výdaje u daně z příjmů fyzických osob lze stanovit:

a) ve skutečné výši
b) paušálem
c) nulové, využitím paušální daně

Tato otázka byla konstruována jako polytomická, výčtová otázka, kdy respondent měl možnost zaškrtnout jednu či více správných odpovědí. V otázce byly správné odpovědi všechny 3. 46 respondentů uvedlo správně všechny 3 odpovědi. Ostatní odpovědi

respondentů byly kombinace správných odpovědí. Nejčastější odpověď byla b) paušálem, kterou odpovědělo 90 respondentů, následuje odpověď a) ve skutečné výši, kterou odpovědělo 83 respondentů a nejmenší počet zastoupení měla odpověď c) nulové, využitím paušální daně s počtem 59 odpovědí.

Obrázek 7: Četnost odpovědí respondentů na otázku č. 15

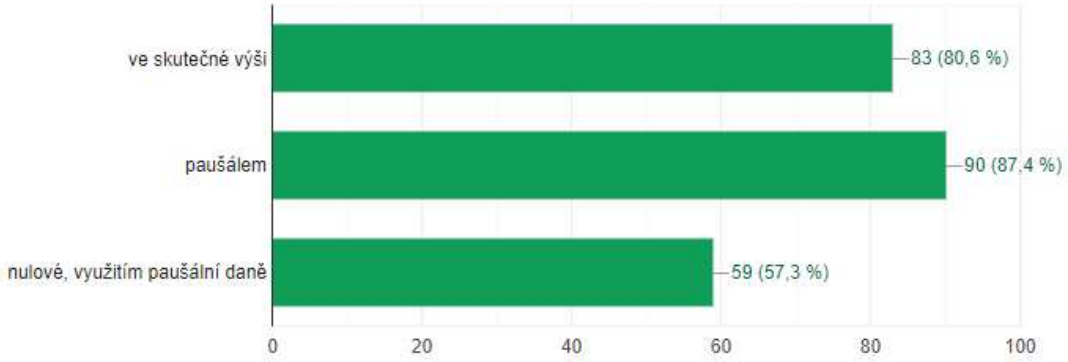

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

Otázka č. 22. Výše základní sazby daně z přidané hodnoty je:

a) 21 %
b) 20 %
c) 15 %
d) 10 %

Otázka č. 22 s počtem 98 správných odpovědí se řadí jako otázka s nejvyšším počtem správně zodpovězených otázek z celého dotazníku. 3 respondenti uvedli jako odpověď b) 20 % a 2 respondenti uvedli c) 15 %.

Obrázek 8: Četnost odpovědí respondentů na otázku č. 22

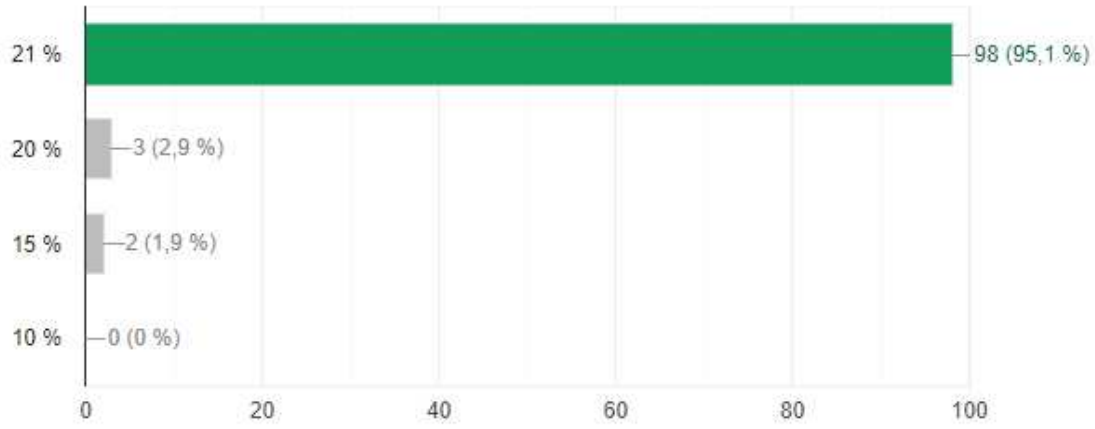

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

Otázka č. 24. Zdaňovacím obdobím pro daň z přidané hodnoty je kalendářní:

a) měsíc
b) čtvrtletí
c) pololetí
d) rok

Tato otázka byla konstruována jako výčtová otázka, kdy ze 4 možných odpovědí byly 2 správné. 58 respondentů uvedlo správné odpovědi. Následující správné odpovědi byly kombinace správných a špatných odpovědí

Obrázek 9: Četnost odpovědí respondentů na otázku č. 24

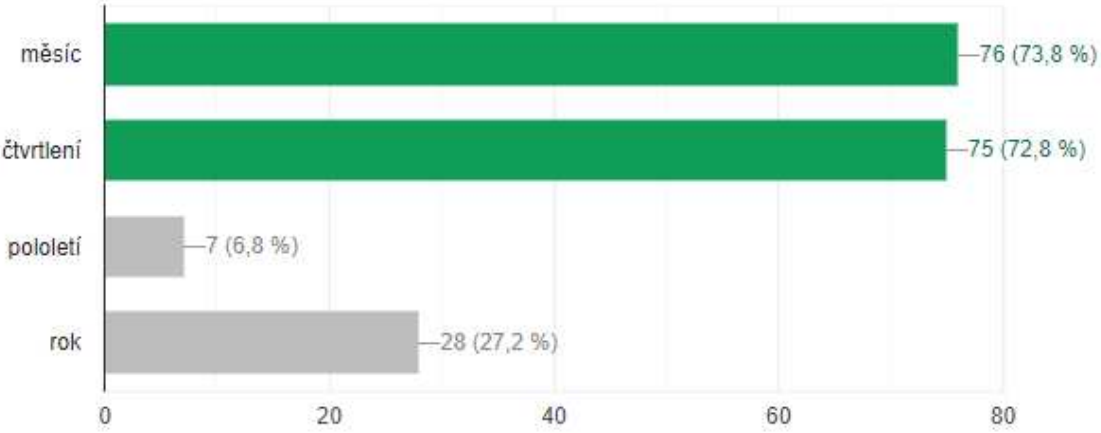

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

Z grafu je patrné, že správnou odpověď a) měsíc uvedlo 76 respondentů, odpověď b) 75 respondentů. 7 respondentů uvedlo, že zdaňovacím období je pololetí a 28, že je zdaňovacím obdobím kalendářní rok.

6.2 Otázky s nejnižším počtem správných odpovědí

Otázka č. 16 Mezi nezdanitelné části základu daně patří:

a) úroky z úvěru na bytové potřeby
b) úroky ze spotřebitelského úvěru
c) bezpříspěvkové darování krve
d) příspěvek na penzijní spoření, kdy měsíční platba tvořila 500 Kč (za rok celkem 6 000 Kč)

Tato otázka byla konstruována jako výčtová otázka, kdy respondent měl možnost zaškrtnout jednu čí více ze 4 možných odpovědí. Správné odpovědi byly 2 a to odpověď a) a c). Z celkového počtu 103 respondentů jich 35 vybralo pouze tyto 2 správné odpovědi. Následovaly různé kombinace 4 odpovědí.

Obrázek 10: Četnost odpovědí respondentů na otázku č. 16

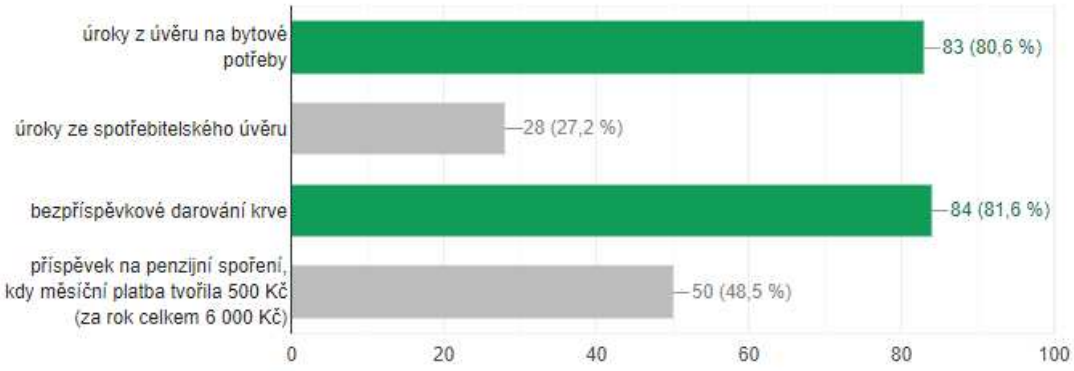

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

Z obrázku č. 10 je zřejmé, že správné odpovědi vybral největší počet respondentů, kteří k nim navíc vybrali další odpovědi, které nebyly správné. Možnost d) vybralo 48,5 % respondentů, což je téměř polovina. Můžeme předpokládat, že respondenti možnost vybrali, protože příspěvek na penzijní spoření je jeden z možných nezdanitelných částí základu daně, avšak možnost uplatnit příspěvek je možné až při překročení hranice, ze které se počítá maximální státní příspěvek (Kučerová, 2022). Měsíčně je to částka 1000

Kč, za rok 12 tisíc Kč. Pokud podnikatel zasílá platbu 500 Kč měsíčně, nemá nárok uplatnit příspěvek na penzijní spoření jako nezdanitelnou část základu daně.

19. Pro daňové přiznání za rok 2021, podané v roce 2022 horní hranice pro dary:

a) zůstává stejná
b) se zvyšuje z 15 % na 30 % základu daně
c) horní hranice pro dary není stanovena
d) ani jedna možnost není správná

Jedná se o uzavřenou otázku s disjunktivní možností odpovědí. Správná odpověď byla b), kdy se hranice pro dary pro rok 2021 zvýšila z 15 % na 30 %. Dne 19. ledna 2021 nabyl účinnost zákon č. 38/2021 Sb., který upravuje § 15 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů a to způsobem, že pro zdaňovací období roku 2020 a 2021 zvyšuje hranici pro odečet darů na 30 % (Zákony pro lidi, 2021).

Obrázek 11: Četnost odpovědí respondentů na otázku č. 19

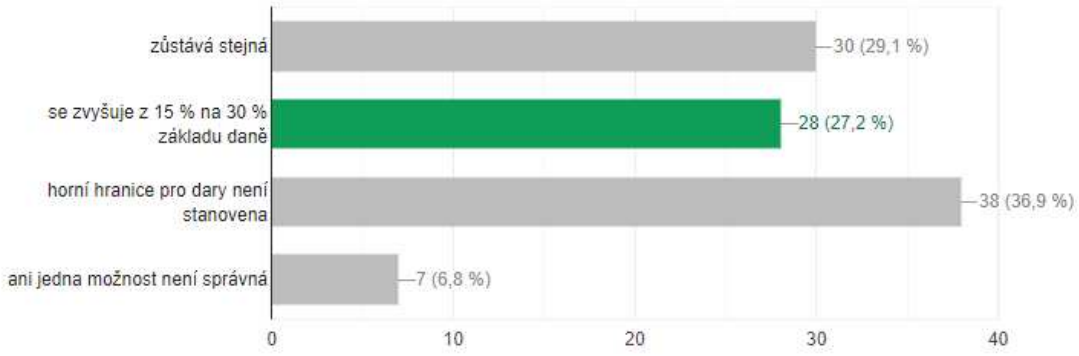

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

28 respondentů odpovědělo na otázku správně. Největší četnost odpovědí měla možnost c) horní hranice pro dary není stanovena a následně možnost a), že hranice zůstává stejná. Na nejčastěji vybranou odpověď c) se lze podívat z praktického hlediska, kdy by horní hranice pro dary nebyla stanovena. Znamenalo by to, že podnikatel může poskytnout dar při splnění podmínek v jakékoliv výši. Darem by si mohl upravit základ daně způsobem, že by mu nevycházela žádná daňová povinnost, a to i v případech, kdy vyjde vysoký základ daně. Jedná se o otázku s nejnižší úspěšností v celém dotazníku.

23. Podnikatel si koupil službu ze zahraničí (reklama na sociálních sítích, předplatné programu, …)

a) pro podnikatele to nemá žádný dopad
b) podnikatel se stává plátcem DPH dnem přijetí služby
c) podnikatel se stává identifikovanou osobou dnem přijetí služby

Správná odpověď na otázku č. 23 je možnost c). Správnou možnost zvolilo 29 respondentů z celkového počtu dotazovaných. Jedná se o úspěšnost 28,2 %. Z procentuální úspěšnosti jde o druhou otázku s nejnižším počtem správných odpovědí.

Obrázek 12: Četnost odpovědí respondentů na otázku č. 23

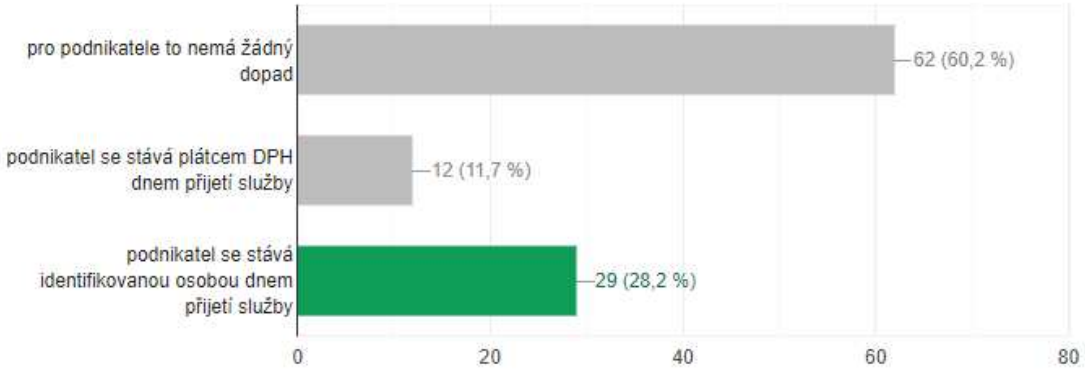

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

U respondentů, kteří jsou plátci DPH, je vcelku pochopitelné, že na otázku odpověděli nesprávně, protože jako plátci mají jiné povinnosti při obchodování se zahraničím než neplátci. U neplátců DPH, jejichž počet z výzkumného vzorku je 73, odpovědělo správně 20 respondentů. Možnost a) nadále zvolilo 46 a možnost b) zvolilo 7. U neplátců DPH je úspěšnost správně zvolené odpovědi 27,4 %. Většina licencí k softwarovým programům i reklamy na internetu se nakupují ze zahraničí. Za zmínku stojí např. společnosti Google, Meta, Adobe, Microsoft, Apple, … Lze předpokládat, že při nákupu služeb ze zahraničí neplátci DPH nejsou dostatečně seznámeni s povinností stát se identifikovanou osobou.

6.3 Testování hypotéz

Otázky v dotazníku jsou rozděleny na části podle příslušných daní. První skupina se zaměřuje na daň silniční, druhá na daň z nemovitých věcí, třetí na DPFO a čtvrtá na DPH. Každá část bude mít svou výzkumnou otázku a k ní příslušící hypotézu. V každé skupině

bude testováno, zda závisí správnost odpovědí na danou otázku s tím, zda respondenti využívají služeb daňového poradce či ne. V třetí části budou zastoupeni všichni respondenti, jelikož se daň z příjmů fyzických osob týká každého podnikatele.

K testování byl použit program STATISTICA, což je software používaný k analýze dat.

Testy budou vyhodnocovány na hladině významnosti $\alpha = 0{,}05$, která se zpravidla při testování volí. Ta udává pravděpodobnost, že se nestane chyba I. druhu. Chyba I. druhu nastává tehdy, kdy se zamítne nulová hypotéza, přestože je platná. P-hodnota je dosažená hladina testu, při které se nezamítne nulová hypotéza (Zvára & Štěpán, 2006). „Podstata čistého testu významnosti spočívá ve výpočtu p-hodnoty a jejím porovnání s hladinou významnosti α“ (Svoboda a kol., 2019, s. 33).

Proměnné jsou sdruženy do dvojrozměrné tabulky, která sleduje proměnné x a y. Dvourozměrnou tabulku, ve které se nalézají slovní proměnné se nazývá kontingenční tabulka. Zde bude využit χ^2- kvadrát test. Dvojrozměrné tabulky, ve které jsou proměnné, které nabývají pouze dvou obměn, se nazývají čtyřpolní tabulky. V takových tabulkách bude použit Fisherův exaktní test (Bílková a kol., 2009).

χ^2- kvadrát test nezávislosti

Test zkoumá, zda jednotlivé proměnné jsou v kontingenční tabulce na sobě závislé. V testu vytvoříme H_0 – tedy nulovou hypotézu, která udává, že proměnné jsou na sebe nezávislé. Proti ní položíme alternativní hypotézu H_1, ve které jsou proměnné závislé. Test porovnává pozorované relativní četnosti s teoretickými četnostmi v tabulce. Díky testu lze zjistit, zda na hladině významnosti α existuje statisticky významná závislost (Bílková a spol., 2009).

Fisherův exaktní test

Čtyřpolní tabulka je nejjednodušší kontingenční tabulka, kdy sledujeme 2 proměnné x a 2 proměnné y. Fisherův test je odvozen od χ^2-chí kvadrát testu, ale je primárně odvozen pro čtyřpolní tabulky. Nulová hypotéza je pro Fisherův exaktní test stejná, stejně jako interpretace výsledků (Institut biostatistiky a analýz Lékařské fakulty Masarykovy univerzity).

Daň silniční

Výzkumná otázka č. 1: Existuje statistická závislost mezi využitím služeb daňového poradce a správností odpovědí na otázku č. 9 „Povinnost platit silniční daň má“.

H_{01}: Využití služeb daňového poradce a správnost odpovědí jsou nezávislé

H_{11}: Využití služeb daňového poradce a správnost odpovědí tabulce jsou závislé

Z odpovědí výzkumného vzorku byla vytvořena tabulka s četností odpovědí na otázku č. 9. Správnou odpovědí je odpověď „provozovatel zapsaný v technickém průkazu“ Z celkem 88 odpovědí odpovědělo celkem 54 dotazovaných správně. Jedná se o úspěšnost 61,4 %. U respondentů, kteří využívají daňového poradce je správně 69,8 % odpovědí, u respondentů, kteří daňového poradce nevyužívají, je úspěšnost 53,3 %. Jedná se o rozdíl 16,5 %.

Tabulka 6: Počet četností odpovědí k výzkumné otázce č. 1

Využívá respondent služeb daňového poradce	**Byla otázka odpovězena správně**		**Celkem**
	ano	**ne**	
ano	30	13	**43**
ne	24	21	**45**
celkem	**54**	**34**	**88**

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

Z tabulky již před provedením testu je zřejmé, že v odpovědích mezi respondenty, kteří využívají daňového poradce a respondenty, kteří nikoliv, není příliš vysoký rozdíl.

Nezávislost byla otestována Fisherovým exaktním testem, kdy p-hodnota vyšla 0,1727. P-hodnota je vyšší než hladina α. Na hladině testu 0,05 nelze H_{01} zamítnout. Nelze prokázat závislost mezi využitím služeb daňového poradce a počtem správných odpovědí na otázku č. 9.

Výzkumná otázka č. 2: Existuje statistická závislost mezi využitím služeb daňového poradce a správností odpovědí na otázku č. 10 „Předmětem daně je vozidlo, které je“.

H_{02}: znaky v kontingenční tabulce jsou nezávislé

H_{12}: znaky v kontingenční tabulce jsou závislé

Tabulka 7: Počet četností odpovědí k výzkumné otázce č. 2

Využívá respondent služeb daňového poradce	**Byla otázka odpovězena správně**		**Celkem**
	ano	**ne**	
ano	21	12	**33**
ne	22	33	**55**
celkem	**43**	**45**	**88**

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

Nezávislost byla otestována Fisherovým exaktním testem, kdy p-hodnota vyšla 0,0540. P-hodnota je vyšší než hladina α. Na hladině testu 0,05 nelze H_{02} zamítnout. Nelze prokázat závislost mezi využitím služeb daňového poradce a počtem správných odpovědí na otázku č. 10

Výzkumná otázka č. 3: Plátci daně silniční jsou všichni respondenti, kteří využívají k podnikání vozidlo.

Tabulka 8: Počet četností odpovědí k výzkumné otázce č. 3

Vlastníte vozidlo?	**Jste plátcem silniční daně?**		**Celkem**
	ano	**ne**	
ano, mám vozidlo, které používám k podnikání a zároveň k osobnímu užití	20	17	**37**
ano, vozidlo používám k podnikání	15	0	**15**
ano, vozidlo používám pouze k osobnímu užití	0	36	**36**
ne, vozidlo nevlastním	0	15	**15**
celkem	**35**	**68**	**103**

Zdroj: Google Forms
Vytvořila: Anna Prčková (2022)

Předmětem daně silniční je mimo jiné vozidlo, které je poplatníkem využíváno k podnikání. Pokud podnikatel využívá vozidlo k podnikání, měl by si zkontrolovat, zda splňuje i ostatní podmínky pro plátcovství silniční daně. Dotazník byl konstruován s účelem zjistit, zda podnikatel je plátcem silniční daně i v okamžiku, kdy vozidlo nepoužívá pouze k osobnímu užití, ale i k podnikání. Odpověď na výzkumnou otázku nalezneme přímo v tabulce č. 7, kdy 17 respondentů odpovědělo, že mají vozidlo, které používají k podnikání a zároveň k osobnímu užití. Z celkových 17 respondentů je 11, kteří nevyužívají služeb daňového poradce a 6, kteří služeb využívají. Nelze určit, zda vozidla respondentů nesplňují ostatní podmínky pro to, aby se stali předmětem daně nebo respondent neví, že je povinen i z kombinované formy využití vozidla odvádět silniční daň. I přes využití služeb daňového poradce se nalezli respondenti, kteří silniční daň neplatí i když vozidlo k podnikání využívají.

Daň z nemovitých věcí

Výzkumná otázka č. 4: Existuje statistická závislost mezi využitím služeb daňového poradce a počtem správných odpovědí na otázku č. 13 „V lednu 2022 si podnikatel koupil nemovitost. Ta se objeví v přiznání podaném“.

H_{04}: Využití služeb daňového poradce a správnost odpovědí jsou nezávislé

H_{14}: Využití služeb daňového poradce a správnost odpovědí jsou závislé

Před zkoumáním výzkumné otázky byla potřeba upravit data, jelikož na otázku odpovídaly i osoby, které nejsou vlastníky nemovitosti, tudíž nejsou plátci daně z nemovitých věcí. Tyto odpovědi byly z výzkumného vzorku vyřazeny, jelikož nevlastní nemovitost a není možné posoudit jejich znalost v oblasti daně z nemovitých věcí. Po úpravě vstupních dat zůstalo 51 respondentů.

Data byla seskupena do následující kontingenční tabulky:

Tabulka 9: Počet četností odpovědí k výzkumné otázce č. 4

Využívá respondent služeb daňového poradce	**Byla otázka odpovězena správně**		**Celkem**
	ano	**ne**	
ano	26	7	**33**
ne	14	4	**18**
celkem	**40**	**11**	**51**

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

Tabulka ukazuje, že bylo velké zastoupení správných odpovědí a to 78,4 % z 51 odpovědí. Pouhých 11 odpovědí nebylo správně zodpovězeno. Z tabulky nelze poznat, zda existuje statistická závislost mezi zkoumanými jevy, je potřeba provést analýzu dat.

Nezávislost byla otestována Fisherovým exaktním testem, kdy p-hodnota vyšla 0,7853. P-hodnota je vyšší než hladina α. Na hladině testu 0,05 nelze H_{04} zamítnout. Nelze prokázat závislost mezi využitím služeb daňového poradce a počtem správných odpovědí na otázku č. 13

Daň z příjmů fyzických osob

V dotazníku bylo na oblast daně z příjmů fyzických osob nevíce položených otázek a to 6, z toho jedna se dotazovala, zda je respondent plátcem daně z příjmů fyzických osob. Hned u této otázky č. 14 „Jste poplatníkem daně z příjmů fyzických osob“ bylo u 22 respondentů odpovězeno, že ne. I když bylo na tuto otázku odpovězeno, že respondent

není poplatníkem daně z příjmů, bude brán jako poplatník, jelikož poplatníkem je osoba, jejíž příjmy podléhají zdanění.

Výzkumná otázka č. 5: Existuje statistická závislost mezi využitím služeb daňového poradce a počtem správných odpovědí na otázku č. 16 „Mezi nezdanitelné části základu daně patří."

H_{05}: Využití služeb daňového poradce a správnost odpovědí jsou nezávislé

H_{15}: Využití služeb daňového poradce a správnost odpovědí jsou závislé

Tabulka 10: Počet četností odpovědí k výzkumné otázce č. 5

Využívá respondent služeb daňového poradce	**Byla otázka odpovězena správně**		**Celkem**
	ano	**ne**	
ano	19	33	**52**
ne	16	35	**51**
celkem	**35**	**68**	**103**

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

Nezávislost byla otestována Fisherovým exaktním testem, kdy p-hodnota vyšla 0,7298. P-hodnota je vyšší než hladina α. Na hladině testu 0,05 nelze H_{05} zamítnout. Nelze prokázat závislost mezi využitím služeb daňového poradce a počtem správných odpovědí na otázku č. 16.

Výzkumná otázka č. 6: Existuje statistická závislost mezi využitím služeb daňového poradce a počtem správných odpovědí na otázku č. 17 „Výše slevy na poplatníka pro rok 2022 je."

H_{06}: Využití služeb daňového poradce a správnost odpovědí jsou nezávislé

H_{16}: Využití služeb daňového poradce a správnost odpovědí jsou závislé

Tabulka 11: Počet četností odpovědí k výzkumné otázce č. 6

Využívá respondent služeb daňového poradce	**Byla otázka odpovězena správně**		**Celkem**
	ano	**ne**	
ano	21	28	**49**
ne	24	30	**54**
celkem	**45**	**58**	**103**

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

Před provedeným testem je z tabulky patrné, že odpovědi jsou rovnoměrně rozloženy a mezi sledovanými odpověďmi není velký rozdíl.

Nezávislost byla otestována Fisherovým exaktním testem, kdy p-hodnota vyšla 0,9707. P-hodnota je vyšší než hladina α. Na hladině testu 0,05 nelze H_{06} zamítnout. Nelze prokázat závislost mezi využitím služeb daňového poradce a počtem správných odpovědí na otázku č. 17.

Výzkumná otázka č. 7: Existuje statistická závislost mezi využitím služeb daňového poradce a počtem správných odpovědí na otázku č. 18 „Výše sazby (sazeb) daně z příjmů fyzických osob je."

H_{07}: Využití služeb daňového poradce a správnost odpovědí jsou nezávislé

H_{17}: Využití služeb daňového poradce a správnost odpovědí jsou závislé

Tabulka 12: Počet četností odpovědí k výzkumné otázce č. 7

Využívá respondent služeb daňového poradce	**Byla otázka odpovězena správně**		**Celkem**
	ano	**ne**	
ano	22	27	**49**
ne	22	32	**54**
celkem	**44**	**59**	**103**

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

Nezávislost byla otestována Fisherovým exaktním testem, kdy p-hodnota vyšla 0,8208. P-hodnota je vyšší než hladina α. Na hladině testu 0,05 nelze H_{07} zamítnout. Nelze prokázat závislost mezi využitím služeb daňového poradce a počtem správných odpovědí na otázku č. 18.

Výzkumná otázka č. 8: Existuje statistická závislost mezi využitím služeb daňového poradce a počtem správných odpovědí na otázku č. 19 „Pro daňové přiznání za rok 2021, podané v roce 2022 horní hranice pro dary".

H_{08}: Využití služeb daňového poradce a správnost odpovědí jsou nezávislé

H_{18}: Využití služeb daňového poradce a správnost odpovědí jsou závislé

Tabulka 13: Počet četností odpovědí k výzkumné otázce č. 8

Pro daňové přiznání za rok 2021, podané v roce 2022 se horní hranice pro dary	**Byla otázka odpovězena správně**		**Celkem**
	ano	**ne**	
zůstává stejná	16	14	**30**
se zvyšuje z 15 % na 30 % základu daně	14	14	**28**
horní hranice pro dary není stanovena	14	24	**38**
ani jedna možnost není správná	5	2	**7**
celkem	**49**	**54**	**103**

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

Otázka č. 19 byla vybrána, protože z hlediska úspěšnosti patřila mezi velmi problémové, s malou úspěšností správně zvolené odpovědi. Výčet četností ukazuje, že počet správných odpovědí je stejný v počtu 14 pro respondenty, kteří služeb daňového poradce využívají a 14 pro osoby, kteří nikoliv. Nejvyšší rozdíl mezi počtem respondentů je v odpovědi „horní hranice pro dary není stanovena", kdy 36,8 % osob s využitím služeb daňového

poradce zvolili tuto možnost a 63,2 % osob kteří daňového poradce nevyužívají. Rozdíl je skoro jedna třetina.

Výstupy provedeného testu:

testová statistika: 3,81690
chí kvadrát: 7,81473
p-hodnota: 0,28193

P-hodnota je vyšší než hladina α. Na hladině testu 0,05 nelze H_{08} zamítnout. Nelze prokázat závislost mezi využitím služeb daňového poradce a počtem správných odpovědí na otázku č. 19.

Daň z přidané hodnoty

Poslední část dotazníku se věnuje dani z přidané hodnoty. Zde byly položeny výzkumné otázky ze dvou pohledů – z pohledu závislosti mezi využitím služeb daňového poradce a správnosti odpovědí a také závislost mezi tím, zda je poplatník plátcem daně a správnosti odpovědí.

Výzkumná otázka č. 9: Existuje statistická závislost mezi využitím služeb daňového poradce a počtem správných odpovědí na otázku č. 21 „Povinnost registrovat se k DPH vzniká při překročení obratu“.

H_{09}: Využití služeb daňového poradce a správnost odpovědí jsou nezávislé

H_{19}: Využití služeb daňového poradce a správnost odpovědí jsou závislé

Tabulka 14: Počet četností odpovědí k výzkumné otázce č. 9

Využívá respondent služeb daňového poradce	**Byla otázka odpovězena správně**		**Celkem**
	ano	**ne**	
ano	21	28	**49**
ne	24	30	**54**
celkem	**45**	**58**	**103**

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

Nezávislost byla otestována Fisherovým exaktním testem, kdy p-hodnota vyšla 0,9707.

P-hodnota je vyšší než hladina α. Na hladině testu 0,05 nelze H_{09} zamítnout. Nelze prokázat závislost mezi využitím služeb daňového poradce a počtem správných odpovědí na otázku č. 21.

Výzkumná otázka č. 10: Existuje statistická závislost mezi tím, zda je respondent plátce DPH a počtem správných odpovědí na otázku č. 21 „Povinnost registrovat se k DPH vzniká při překročení obratu".

H_{010}: Plátcovství DPH respondenta a správnost odpovědí jsou nezávislé

H_{110}: Plátcovství DPH respondenta a správnost odpovědí jsou závislé

Tabulka 15: Počet četností k výzkumné otázce č. 10

Je respondent plátce DPH	**Byla otázka odpovězena správně**		**Celkem**
	ano	**ne**	
ano	19	11	**30**
ne	26	47	**73**
celkem	**45**	**58**	**103**

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

Nezávislost byla otestována Fisherovým exaktním testem, kdy p-hodnota vyšla 0,0184. P-hodnota je nižší než hladina α. Na hladině testu 0,05 H_{010} zamítáme. Lze prokázat závislost mezi plátcovstvím DPH respondenta a počtem správných odpovědí na otázku č. 21.

Výzkumná otázka č. 11: Existuje statistická závislost mezi využitím služeb daňového poradce a počtem správných odpovědí na otázku č. 23 „Podnikatel si koupil službu ze zahraničí".

H_{011}: Plátcovství DPH respondenta a správnost odpovědí jsou nezávislé

H_{111}: Plátcovství DPH respondenta a správnost odpovědí jsou závislé

Tabulka 16: Počet četností k výzkumné otázce č. 11

Využívá respondent služeb daňového poradce	**Byla otázka odpovězena správně**		**Celkem**
	ano	**ne**	
ano	13	36	**49**
ne	16	38	**54**
celkem	**29**	**74**	**103**

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

Nezávislost byla otestována Fisherovým exaktním testem, kdy p-hodnota vyšla 0,8966. P-hodnota je vyšší než hladina α. Na hladině testu 0,05 nelze H_{011} zamítnout. Nelze prokázat závislost mezi využitím služeb daňového poradce a počtem správných odpovědí na otázku č. 23

Výzkumná otázka č. 12: Existuje statistická závislost mezi tím, zda je respondent plátce DPH a počtem správných odpovědí na otázku č. 23 „Podnikatel si koupil službu ze zahraničí".

H_{012}: Plátcovství DPH respondenta a správnost odpovědí jsou nezávislé

H_{112}: Plátcovství DPH respondenta a správnost odpovědí jsou závislé

Tabulka 17: Počet četností k výzkumné otázce č. 12

Je respondent plátce DPH	**Byla otázka odpovězena správně**		**Celkem**
	ano	**ne**	
ano	9	21	**30**
ne	20	53	**73**
celkem	**29**	**74**	**103**

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

Z tabulky je vidět, že na otázku celkem 74 respondentů odpovědělo nesprávně. Největší zastoupení odpovědí je u neplátců DPH, kteří opověděli otázku nesprávně.

Nezávislost byla otestována Fisherovým exaktním testem, kdy p-hodnota vyšla 0,9795. P-hodnota je vyšší než hladina α. Na hladině testu 0,05 H_{012} nezamítáme. Nelze prokázat závislost mezi plátcovstvím DPH respondenta a počtem správných odpovědí na otázku č. 23.

7 Shrnutí statistického vyhodnocení

Výsledky dotazníkového šetření lze shrnout následovně. Respondenti byli rovnoměrně rozloženi jak v počtu mužů a žen, tak v počtu osob, kteří využívají služeb daňového poradce a těmi, a kteří nikoliv. Jsou zastoupeny všechny věkové skupiny. Výzkumný vzorek zastupuje všechny druhy živností kromě koncesované a svobodného povolání. V délce povoláni se našli respondenti, kteří podnikají méně než 1 rok, a tak ještě ani nepodávali daňové přiznání. Naopak nalezneme respondenty, kteří podnikají déle než 35 let. Nejvíce respondentů zpracovává daňové přiznání pomocí účetní a následně pomocí daňového poradce.

Ze statistického vyhodnocení dotazníku lze vyvodit, že průměrný počet správně zodpovězených otázek u respondentů je 5,74 bodů z 12 možných. Dá se konstatovat, že dotazník byl složitý. Mezi otázky s nejnižším počtem správných odpovědí patří otázky č. 16, která zkoumá nezdanitelné části základu daně z příjmů fyzických osob, č. 19, zkoumající horní hranici pro dary a otázka č. 23, jenž se věnuje nákupu služeb ze zahraničí. Průměrná úspěšnost na tyto otázky je 29,73 %.

Statistické hypotézy byly rozděleny na 4 části, kdy se každá věnovala jednotlivé dani. První část obsahuje 3 výzkumné otázky, druhá část jednu výzkumnou otázku, třetí 4 výzkumné otázky a čtvrtá 4 výzkumné otázky. Výstupy z výzkumných otázek tvoří podklad pro zhodnocení úrovně daňové gramotnosti podnikatelů. Většina výzkumných otázek je tvořena pro zkoumání rozdílů v daňové gramotnosti u podnikatelů, kteří využívají služeb daňového poradce a těmi, kteří nikoliv. Následují výzkumné otázky, které zkoumají rozdíly mezi plátcovstvím daně a správností odpovědí. Jedna výzkumná otázka u silniční daně zkoumá, zda podnikatel, který využívá k podnikání vůz, je plátce daně silniční.

První část se věnuje dani silniční a tvoří jí 3 výzkumné otázky, kdy 2 se ptají, zda je statistická závislost mezi počtem správných odpovědí a využitím služeb daňového poradce. Výzkumná otázka č. 1 s p-hodnotou 0,1727 nepotvrdila závislost mezi sledovanými proměnnými. Výzkumná otázka č. 2 s výslednou p-hodnou 0,0540 neprokázala závislost mezi využitím služeb daňového poradce a počtem správných odpovědí. Výzkumná otázka č. 3 prokázala, že 17 respondentů není plátcem silniční daně, přestože k podnikání využívají vozidlo.

Druhá část se věnuje dani z nemovitých věcí. Výzkumná otázka č. 4, s p-hodnou 0,7853, prokázala, že není statistická závislost mezi využitím služeb daňového poradce a počtem správných odpovědí na otázku č. 13.

Třetí část se zabývá daní z příjmů fyzických osob. Výzkumná otázka č. 5, s výslednou p-hodnotou 0,7298, neprokázala statistickou závislost mezi proměnnými. Následná výzkumná otázka č. 6, s p-hodnotou 0,9707 taktéž neprokázala statistickou závislost mezi proměnnými. Výzkumná otázka č. 7, s p-hodnotou 0,8208, také neprokázala závislost mezi proměnnými. I poslední otázka č. 8 z třetí části, s p-hodnou 0,28193, neprokázala statistickou závislost.

Čtvrtá část se věnuje dani z přidané hodnoty. Výzkumné otázky č. 9 a 11 se zabývají závislostí mezi využitím služeb daňového poradce a počtem správných odpovědí. Otázky č. 10 a 12 se věnují závislosti mezi počtem správných odpovědí a plátcovstvím DPH respondenta. Výzkumná otázka č. 9, s p-hodnotou 0,9707, a výzkumná otázka č. 11, s p-hodnou 0,8966, neprokázali statistickou závislost mezi proměnnými. Výzkumná otázka č. 10, s p-hodnotou 0,0184, prokázala závislost mezi plátcovstvím DPH respondenta a počtem správných odpovědí. Otázka č. 12, s p-hodnotou 0,9795, neprokázala statistickou závislost mezi proměnnými.

Z celého statistického vyhodnocení byla prokázána statistická závislost u jedné výzkumné otázky a to č. 10 „Existuje statistická závislost mezi tím, zda je respondent plátce DPH a počtem správných odpovědí na otázku č. 21 - Povinnost registrovat se k DPH vzniká při překročení obratu.“

V rámci diskuse je potřeba zmínit limity, které se při analýze dat pro výzkumné otázky vyskytly. První limitou je nerovnoměrné zastoupení věkových skupin. Druhou limitou je nerovnoměrné zastoupení délky podnikání respondentů a třetí limitou je nerovnoměrnost ve způsobu zpracování daňových přiznání. Důvodem je neschopnost zajištění většího výzkumného vzorku, která by měla velký vliv na výsledky testování.

7.1 Doporučení

Z výzkumného šetření lze konstatovat, že je daňová gramotnost zkoumaného vzorku nízká. Jako jeden z důvodů lze uvést složitost daňového systému. To nese za následek nízký zájem podnikatelů vzdělávat se v této oblasti, jelikož si mohou najít odborníka – daňového poradce, který přebírá břemeno vzdělávat se v daňovém systému.

Jako další důvod lze uvést absenci vzdělání, jak obecně ve finanční gramotnosti, tak i v daňové. Je vhodné zvážit způsoby vzdělávání v této oblasti. Nabízí se otázka, zda má být vzdělání plošné nebo individuální. Jistou formu základních znalostí lze zařadit do základního vzdělání občanů. Například do občanské nauky. Obsah a způsob vzdělání na školách se může stát otázkou pro nové výzkumné šetření. Na druhou stranu individuální vzdělání nabízí možnost prohloubit znalosti pouze osobám, které by projevili zájem. Například Živnostenský úřad může nabízet kurzy pro začínající podnikatele či jinou formu základního seznámení s daňovou problematikou.

Následné zkoumání dává prostor pro diskusi obsahu základního vzdělání v oblasti finanční či daňové gramotnosti. Se základy daňového systému a povinností, které z toho vyplývají, má být seznámen každý podnikatel. Následné složitosti lze přenechat daňovým poradcům. Data z této bakalářské práce se mohou stát podkladem pro následný výzkum.

Závěr

Tématem bakalářské práce je daňová gramotnost osob samostatně výdělečně činných v České republice. Teoretická část se věnovala gramotnosti samotné, založením živnosti a daňovou soustavou České republiky. Práce se následně zabývala dani silniční, dani z nemovitých věcí, daní z příjmů fyzických osob a dani z přidané hodnoty. U daně silniční byl charakterizován poplatník, předmět a základ daně a následná daňová povinnost. U daně z nemovitých věcí je charakterizována daň z pozemků a ze staveb a jednotek. V kapitole o dani z příjmů fyzických osob je popsán poplatník daně, předmět a sazba daně a následné konstrukční prvky výpočtu daně z příjmů. U daně z přidané hodnoty je zmíněn předmět daně, sazba daně, výpočet daně za zdaňovací období a osoby povinné k dani.

Cílem předkládané kvalifikační práce bylo zhodnotit úroveň daňové gramotnosti osob podnikajících v České republice na základě analýzy informací sesbíraných pomocí dotazníkového šetření.

Praktická část byla rozdělena na 2 části. První část popisuje zkoumaný vzorek, druhá část se věnuje problematickým otázkám a následnému statistickému vyhodnocení dotazníku pomocí statistických testů. Data byla seskupena do kontingenčních tabulek, které umožňovaly provedení testů. Byla testována závislost mezi počtem správně zodpovězených otázek a dalšími faktory. Mezi faktory patřilo například využití služeb daňového poradce nebo plátcovství samotné daně. Celkem bylo otestováno 12 hypotéz. Jejich výsledky lze nalézt ve shrnutí statistického vyhodnocení. Na základě počtu nulových hypotéz, které nebyly zamítnuty nelze prokázat statistickou závislost mezi daňovou gramotností podnikatelů a využitím služeb daňového poradce nebo plátcovstvím jednotlivých daní.

Pro další zkoumání daňové gramotnosti podnikatelů se nabízí zkoumání závislosti mezi úrovní daňové gramotnosti a dosaženého vzdělání a případně jak bylo vzdělání zaměřeno.

Seznam použitých zdrojů

Běhounek, P. (2021). *Daňové odpisy 2021/2022*. Cit. 16.3.2022, dostupné z https://www.behounek.eu/l/odpisovany-majetek/

Bílková, D., Budinský, P., Vohánka, V. (2009). *Pravděpodobnost a statistika*. Plzeň, Česko: Aleš Čeněk s. r. o.

Dušek, J., & Sedláček, J. (2020). *Daňová evidence podnikatelů 2020.* Praha, Česko: Grada Publishing, a. s.

Eger, L. & Egerová, D. (2014). *Základy metodologie výzkumu*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni

Finanční správa (2013). *Finanční správa*. Cit. 11.10.2020, dostupné z: https://www.financnisprava.cz/cs/dane/danovy-system-cr/popis-systemu

Finanční správa (2020). *Finanční správa*. Cit. 22.11.2020, dostupné z: https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-nabyti-nemovitych-veci/informace-stanoviska-sdeleni/zruseni-dane-z-nabyti-nemovitych-veci-10927

Finanční správa (2022). *Finanční správa*. Cit. 16. 3. 2022, dostupné z https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/pausalni-dan/obecne-informace

Hejduková, P. (2015). *Veřejné finance – teorie a praxe.* Praha: C. H. Beck.

Hnátek, M. (2020). *Zcela legální daňové triky.* (4. vydání) Pardubice, Česko: ESAP s. r. o.

Janků, M. Lukeš, L. (2001). *Jak na smlouvy, nájem, byty, nemovitosti, stavby a pozemky*. Praha: Computer Press

Kučerová, D. (2022). *Nezdanitelné části základu daně v roce 2021 a 2022.* Dostupné 25. 3. 2022 z https://www.podnikatel.cz/clanky/nezdanitelne-casti-zakladu-dane-v-roce-2021-a-2022/

Marková, H. (2022). Daňové zákony 2022, úplná znění platná k 1. 1. 2022. Praha, Česko: GRADA Publishing a. s.

Ministerstvo financí ČR (2017). *Ministerstvo financí Česká republika*. Cit. 15. 07. 2020, dostupné z: https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty#definice

Ministerstvo práce a sociálních věcí. (2021). *Vyhláška č. 511/2021 ze dne 15. prosince 2021.* Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/977760/Vyhl%C3%A1%C5%A1ka+%C4%8D.+511_2021+Sb.pdf/3c582b0f-8f6d-228c-c3d7-ea2965070774

Ministerstvo průmyslu a obchodu (2022). *Počty podnikajících fyzických osob a živnostenských oprávnění dle pohlaví*. Cit. 24. 3. 2022, dostupné z https://www.mpo.cz/cz/podnikani/zivnostenske-podnikani/statisticke-udaje-o-podnikatelich/pocty-podnikajicich-fyzickych-osob-a-zivnostenskych-opravneni-dle-pohlavi--225455/

Ministerstvo průmyslu a obchodu (2022). *Počty podnikajících fyzických osob a živnostenských oprávnění dle věkové struktury*. Cit. 24. 3. 2022, dostupné z https://www.mpo.cz/cz/podnikani/zivnostenske-podnikani/statisticke-udaje-o-podnikatelich/pocty-podnikajicich-fyzickych-osob-a-zivnostenskych-opravneni-dle-vekove-struktury--225459/

Ministerstvo průmyslu a obchodu (2022). Počty podnikatelů a živností dle krajů. Cit. 24. 3. 2022, dostupné z: https://www.mpo.cz/cz/podnikani/zivnostenske-podnikani/statisticke-udaje-o-podnikatelich/pocty-podnikatelu-a-zivnosti-dle-kraju--225453/

Novotná, M. & Novotný. E. (2006). *Zákon o dani silniční: komentář*. Praha: C. H. Beck

Pecuch, M. (2020). *Daň z nemovitých věcí*. Cit. 25.01.2021, dostupné z: *https://www.plzen.eu/urad/vyridte-si-na-uradu/clanky/dan-z-nemovitych-veci.aspx*

Pilátová, J. (2007). *Daňová evidence: komplexní řešení problematiky daňové evidence pro OSVČ: daň z přidané hodnoty, daň silniční, daň z nemovitých věcí, sociální pojištění, zdravotní pojištění.* Olomouc: ANAG.

Ptáček, M. (2020). *Daňová gramotnost osob samostatně výdělečně činných* (Bakalářská práce). Vysoká škola regionálního rozvoje a Bankovní institut – AMBIS, Ekonomika a management, Česká republika.

Radvan, M. (2005). *Zdanění nemovitostí v Evropě*. Praha: LexisNexis CZ, 2005

Řezníčková, K. (2016). *Výlučné daňové příjmy obcí*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense

Schwartzhoffová, E. (2018). Ekonomika a legislativa ziskových a neziskových subjektů. Olomouc, CZ: Univerzita Palackého v Olomouci.

Svoboda, M., Gagur, M., Mičudová, K. (2019). *Statistické zpracování dat*. Plzeň, Česko: Západočeská univerzita v Plzni

Valouch, P. (2010). *Daňové tipy a triky pro fyzické osoby 2009: jak ušetřit na dani z příjmů.* Praha, Česko: Grada Publishing, a. s.

Vančurová, A., Láchová, L., & Zídková, H. (2020). *Daňový systém ČR 2020.* Praha, Česko: Wolters Kluwer ČR

Vančurová, A., Peková, J., & Svátková, S. (1992). *Daně 93, Díl 3: Daň silniční, daň dědická, darovací a z převodu nemovitostí, daň z nemovitostí*. Praha: Scientia

Vančurová, A., Zídková, H. (2019). *Daně v podnikání.* Praha, Česko: 1. VOX a. s.

Vybíhal, V. (1997). *Zdanění majetku: daň z nemovitostí: daň silniční: daň dědická (...).* Praha: Grada

Vyhláška č. 548/2020 Sb. o stanovení seznamu katastrálních území s přiřazenými průměrnými základními cenami zemědělských pozemků,

Zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

Zákon č. 56/2001 Sb., Zákon o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích a o změně zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla), ve znění zákona č. 307/1999 Sb.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákony pro lidi (2021). *Zákon č. 39/2021 Sb*. Dostupné 25. 3. 2022 z https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-39#cl1

Zichová, J. (2013). *Mendelova univerzita v Brně*. Cit. 15. 07. 2020, dostupné z: https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/index.pl?opora=5051

Zvára, K., Štěpán, J. (2006) *Pravděpodobnost a matematická statistika*. Praha, Česko: MATFYZPRESS

Seznam tabulek

Tabulka 1: Výše paušálních výdajů u jednotlivých druhů podnikání dle Marková (2022) 25

Tabulka 2: Sazby pro rovnoměrné odpisování 26

Tabulka 3: Koeficienty pro zrychlené odpisování 28

Tabulka 4: Dodavatelský řetězec s plátci DPH 31

Tabulka 5: Dodavatelský řetězec, kdy plátcem DPH je 1. a 3. dodavatel 31

Tabulka 6: Počet četností odpovědí k výzkumné otázce č. 1 47

Tabulka 7: Počet četností odpovědí k výzkumné otázce č. 2 48

Tabulka 8: Počet četností odpovědí k výzkumné otázce č. 3 49

Tabulka 9: Počet četností odpovědí k výzkumné otázce č. 4 50

Tabulka 10: Počet četností odpovědí k výzkumné otázce č. 5 51

Tabulka 11: Počet četností odpovědí k výzkumné otázce č. 6 52

Tabulka 12: Počet četností odpovědí k výzkumné otázce č. 7 52

Tabulka 13: Počet četností odpovědí k výzkumné otázce č. 8 53

Tabulka 14: Počet četností odpovědí k výzkumné otázce č. 9 54

Tabulka 15: Počet četností k výzkumné otázce č. 10 55

Tabulka 16: Počet četností k výzkumné otázce č. 11 56

Tabulka 17: Počet četností k výzkumné otázce č. 12 56

Seznam obrázků

Obrázek 1: Rozdělení respondentů podle pohlaví 35

Obrázek 2: Rozdělení respondentů podle věkových skupin 36

Obrázek 3: Délka podnikání respondentů 37

Obrázek 4: Počet respondentů, kteří využívají daňového poradce 38

Obrázek 5: Způsob, jakým si respondenti zpracovávají daňové přiznání 38

Obrázek 6: Absolutní rozdělení četností správných odpovědí respondentů 40

Obrázek 7: Četnost odpovědí respondentů na otázku č. 15 41

Obrázek 8: Četnost odpovědí respondentů na otázku č. 22 42

Obrázek 9: Četnost odpovědí respondentů na otázku č. 24 42

Obrázek 10: Četnost odpovědí respondentů na otázku č. 16 43

Obrázek 11: Četnost odpovědí respondentů na otázku č. 19 44

Obrázek 12: Četnost odpovědí respondentů na otázku č. 23 45

Seznam příloh

Příloha 1: Dotazník

Příloha 2: Seznam živností respondentů

Příloha 3: Četnost odpovědí u jednotlivých otázek v dotazníku

Příloha 1: Dotazník

1. Jaký je Váš věk:
   1.1. 18 – 25
   1.2. 26 – 35
   1.3. 36 – 45
   1.4. 46 – 55
   1.5. 55 – 65
   1.6. 66 +
2. V jakém oboru podnikáte?
3. Jak dlouho podnikáte jako OSVČ?
4. Využíváte služeb daňového poradce?
   4.1. ano
   4.2. ne
5. Jak si zpracováváte daňová přiznání
   5.1. sám / sama
   5.2. daňový poradce
   5.3. účetní
   5.4. pomocí online nabízených služeb
6. Jste plátcem silniční daně?
   6.1. ano
   6.2. ne
7. Vlastníte vozidlo?
   7.1. ano, vozidlo používám k podnikání
   7.2. ano, vozidlo používám pouze k osobnímu užití
   7.3. ano, mám vozidlo, které používám k podnikání a zároveň k osobnímu užití
   7.4. ne, vozidlo nevlastním
8. Povinnost platit silniční daň má:
   8.1. provozovatel zapsaný v technickém průkazu
   8.2. vlastník
   8.3. řidič
9. Předmětem daně je vozidlo, které je:
   9.1. registrované v ČR
   9.2. provozované v ČR

9.3. používané poplatníkem k podnikání

10. Jste plátcem daně z nemovitostí?
    10.1. ano
    10.2. ne
11. Vlastníte nemovitost?
    11.1. ano, nemovitost používám k podnikání
    11.2. ano, nemovitost pronajímám
    11.3. ano, nemovitost mám k vlastní potřebě
    11.4. ne, nemovitost nevlastním
12. Jste plátcem daně z nemovitostí?
    12.1. ano
    12.2. ne
13. V lednu 2022 si podnikatel koupil nemovitost. Ta se objeví v přiznání podaném:
    13.1. v lednu 2022
    13.2. v lednu 2023
    13.3. ani v jednom
    13.4. nevím
14. Jste plátcem daně z příjmů fyzických osob?
    14.1. ano
    14.2. ne
15. Daňové výdaje u daně z příjmů fyzických osob lze využít:
    15.1. ve skutečné výši
    15.2. paušálem
    15.3. nulové, využít paušální daň
16. Mezi nezdanitelné části základu daně patří:
    16.1. úroky z úvěru na bytové potřeby
    16.2. úroky ze spotřebitelského úvěru
    16.3. bezpříspěvkové darování krve
    16.4. příspěvek na penzijní spoření, kdy měsíční platba tvořila 500 Kč (za rok celkem 6 000 Kč)
17. Výše slevy na poplatníka pro rok 2022 je:
    17.1. 24 840
    17.2. 27 840

17.3. 30 840

18. Výše sazby (sazeb) daně z příjmů fyzických osob je:

18.1. 15 %, 23 %

18.2. 15 %

18.3. 19 %

19. Pro daňové přiznání za rok 2021, podané v roce 2022 se horní hranice pro dary:

19.1. zůstává stejná

19.2. se zvyšuje z 15 % na 30 % základu daně

19.3. horní hranice pro dary není stanovena

19.4. ani jedna možnost není správná

20. Jste plátcem DPH?

20.1. ano

20.2. ne

21. Povinnost registrovat se k DPH vzniká při překročení obratu:

21.1. 500 tis.

21.2. 1 mil. za maximálně 12 kalendářních měsíců

21.3. 1 mil. za maximálně 12 po sobě jdoucích měsíců

21.4. 2 mil.

22. Výše základní sazby z přidané hodnoty je:

22.1. 21 %

22.2. 20 %

22.3. 15 %

22.4. 10 %

23. Podnikatel si koupil službu ze zahraničí (reklama na FB, předplatné programu, …)

23.1. pro podnikatele to nemá žádný dopad

23.2. podnikatel se stává plátcem DPH dnem přijetí služby

23.3. podnikatel se stává identifikovanou osobou dnem přijetí služby

24. Zdaňovacím obdobím pro daň z přidané hodnoty je kalendářní:

24.1. měsíc

24.2. čtvrtletí

24.3. pololetí

24.4. rok

Zpracovala: Anna Prčková (2022)

Příloha 2: Seznam živností respondentů

Živnost	Počet respondentů	Živnost	Počet respondentů
administrativní práce	2	pneuservis	1
autoklempíř	1	podlahář	1
automechanik	2	pohostinství	1
autoservis	1	pokrývač	1
cestování	1	prodej vlastních výr	1
copywriter	1	prodej zboží	6
doprava	1	programátor	1
finanční poradce	6	projektant	1
fitness trenérka	2	pronájem aut	1
fotograf	4	psycholog	1
fotografická umělkyně (	1	reklamní činnost	1
fyzioterapie	1	revize plynových za	1
grafický design	2	ruční tkaní textilií	1
instalatér	2	řezník	2
IT	1	servis pc	1
kadeřince	6	správa IT sítí	1
kaminictví	1	stavebnictví	1
kovář	3	střihání psů	1
květinářství	1	šití dobových kostýi	1
lektorka cizích jazyků	2	švadlena	2
majitel fitness	1	tatér	2
majitel minipivovaru	1	těžba dřeva	1
majitel restaurace	1	truhlářství	2
majitelka zahradnictví	1	účetní	1
makeup artist	1	údržbář	1
malíř	1	uklízečka	1
manikúra	4	umělecko-řemesln	2
marketing	2	vizážistka	1
masér	2	výroba sýrů	1
obchod s obuví	1	výrobce historickýc	1
obchodní činnost	1	výživový poradce	1
opravář	1	zdravotnictví	1
pedikúra	2	zedník	1

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

Příloha 3: Četnost odpovědí u jednotlivých otázek v dotazníku

7. Vlastníne vozidlo?	
ano, vozidlo používám k podnikání	15
ano, vozidlo používám pouze k osobnímu užití	36
ano, mám vozidlo, které používám k podnikání a zároveň k osobnímu užití	37
ne, vozidlo nevlastním	15
8. Jste plátcem silniční daně?	
ano	35
ne	53
9. Povinnost platit silniční daň má:	
provozovatel zapsaný v technickém průkazu	54
vlastník vozidla	24
řidič vozidla	10
10. Předmětem daně je vozidlo, které je:	
registrované v ČR	47
provozované v ČR	46
používané poplatníkem k podnikání	75
11. Vlastníte nemovitost?	
ano, nemovitost používám k podnikání	7
ano, nemovitost pronajímám	16
ano, nemovitost mám k vlastní potřebě	50
ne, nemovitost nevlastním	52
12. Jste plátcem daně z nemovitosti?	
ano	51
ne	52
13. V lednu 2022 si podnikatel koupil nemovitost. Ta	
v lednu 2022	9
v lednu 2023	76
ani v jednom	4
nevím	14
14. Jste plátcem daně z příjmů?	
ano	81
ne	22
15. Daňové výdaje u DPFO lze stanovit:	
ve skutečné výši	83
paušálem	90
nulové, využitím paušální daně	59
16. Mezi nezdanitelné části základu daně patří:	
úroky z úvěru na bytové potřeby	83
úroky ze spotřebitelského úvěru	28
bezpříspěvkové darování krve	84
příspěvek na penzijní spoření, kdy měsíční platba tvořila 500 Kč (za rok celkem 6 000 Kč)	50

17. Výše slevy na poplatníka pro rok 2022 je:	
24840	16
27840	42
30840	45
18. Výše sazby (sazeb) DPFO je:	
15 %, 23%	44
15%	50
19%	4
21%	5
19. Pro daňové přiznání za rok 2021, podané v roce	
zůstává stejná	30
se zvyšuje z 15 % na 30 % základu daně	28
horní hranice pro dary není stanovena	38
ani jedna možnost není správná	7
20. Jste plátcem DPH?	
ano	30
ne	73
21. Povinnost registrovat se k DPH vzniká při	
500 tis.	5
1 mil. za maximálně 12 kalendářních měsíců	45
1 mil. za maximálně 12 po sobě jdoucích měsíců	45
2 mil.	8
22. Výše základní sazby daně z přidané hodnoty je:	
21%	98
20%	3
15%	2
10%	0
23. Podnikatel si koupil službu ze zahraničí (reklama	
pro podnikatele to nemá žádný dopad	62
podnikatel se stává plátcem DPH dnem přijetí služby	12
podnikatel se stává identifikovanou osobou dnem přijetí služby	29
24. Zdaňovacím obdobím pro daň z přidané hodnoty	
měsíc	76
čtvrtletí	75
pololetí	7
rok	28

Zdroj: Google Forms
Zpracovala: Anna Prčková (2022)

Abstrakt

Prčková, A. (2022). *Daňová gramotnost osob samostatně výdělečně činných* (Bakalářská práce), Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická, Česko.

Klíčová slova: daňová gramotnost, osoba samostatně výdělečně činná, daňová soustava, daň z příjmů fyzických osob

Předložená bakalářská práce je zaměřena na daňovou gramotnost osob samostatně výdělečně činných. Teoretická část obsahuje základní pojmy daňová gramotnost, podnikání a jednotlivé daně v daňové soustavě České republiky, a to konkrétně daň silniční, daň z nemovitých věcí, daň příjmů fyzických osob a daň z přidané hodnoty. V praktické části je popsána metoda výzkumného šetření. Pro výzkumné šetření byla zvolena metoda dotazníkového šetření. Následně je charakterizován výzkumný vzorek respondentů. Poté je popsána analýza pomocí statistického zpracování dat. V závěru práce jsou interpretovány výsledky z provedeného šetření.

Abstract

Prčková, A. (2022). *Tax literacy of self-employed persons* (Bachelor Thesis). University of West Bohemia, Faculty of Economics, Czech Republic.

Key words: tax literacy, self - employed person, tax system, personal income tax

The presented bachelor thesis is focused on the tax literacy of self-employed persons. The theoretical part contains the basic concepts of tax literacy, business and individual taxes in the tax system of the Czech Republic, namely road tax, real estate tax, personal income tax and value added tax. The practical part describes the method of research. The method of questionnaire survey was chosen for the research survey. Subsequently, the research sample of respondents is characterized. Then the analysis using statistical data processing is described. At the end of the work are interpreted the results of the survey.